

הלכות מילה פרק ג' - תמלול

סיכום השיעור

סיכום פון דעם שיעור: הלכות מילה, פרק ג' – סדר ברכות המילה און סיום ספר אהבה

א. ברכת המוהל: „על המילה" אדער „למול את הבן" דברי הרמב"ם: „המוהל מברך קודם שימול: אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על המילה. ואם מל את בנו מברך וציוונו למול את הבן."

פשט:

דער מוהל מאכט א ברכת המצוות פאר'ן מל'ן. אויב ער מל'ט א פרעמד קינד, זאגט ער „על המילה". אויב דער טאטע מל'ט אליין זיין אייגן קינד, זאגט ער „למול את הבן."

חידושים און ביאורים:

(1) דער חילוק צווישן „על" און „ל" – צוויי באזונדערע מצוות:

דער חילוק צווישן „על המילה" און „למול" איז נישט בלויז א נוסח-ענין, נאר עס רעפלעקטירט צוויי באזונדערע מצוות:

- **מצוה כללית אויף כלל ישראל** – אז יעדער ערל צווישן אידן זאל ווערן גע'מל'עט. אויף דעם זאגט א פרעמדער מוהל „על המילה."

- **מצוה יתירה אויף דעם טאטע** – „האב למול את בנו", א ספעציעלער חיוב אויף דעם פאטער צו מל'ן זיין אייגן קינד. אויף דעם זאגט דער טאטע „למול."

דאס שטימט מיט דעם **כלל וואס דער רמב"ם האט שוין געברענגט אין הלכות ברכות:** ווען מ'טוט א מצוה פאר זיך אליין, זאגט מען מיט „ל- (למול, לישב בסוכה), און ווען מ'טוט פאר א צווייטן, זאגט מען „על" (על המילה, על נטילת ידים), מיט געוויסע אויסנאמען (על מקרא מגילה, על תקיעת שופר, א.א.וו.).

ב. ברכת „להכניסו בכריתו של אברהם אבינו"

דברי הרמב"ם: „אבי הבן מברך ברכה אחרת: אשר קדשנו במצוותיו וציוונו להכניסו בכריתו של אברהם אבינו. שהמצוה על האב למול את בנו היא יתר על המצוה שמצווין כל ישראל שימולו כל ערל שביניהם. לפיכך אם אין שם אביו – אין מברכין אחרים ברכה זו."

פשט:

חוז'ן פון ברכת „על המילה" / „למול", מאכט דער טאטע נאך א ברכה: „להכניסו בכריתו של אברהם אבינו." דאס איז א ברכה אויף דער מצוה יתירה וואס ליגט ספעציעליש אויף דעם טאטע. אויב דער טאטע איז נישט דא (אדער נישט בנמצא), מאכט קיינער נישט די ברכה.

חידושים און ביאורים:

(1) „להכניסו" איז א ברכת המצוות, נישט בלויז א ברכת השבח:

דער רמב"ם האלט אז „להכניסו" איז א ברכת המצוות (מיט נוסח „וציוונו"), וואס קארעספאנדירט צו א **באזונדערע מצוה** – דעם טאטע'ס ספעציעלער חיוב צו מל'ן זיין זון. דאס איז נישט א דופליקאט פון „על המילה" / „למול", נאר א ברכה אויף א **צווייטע מצוה** וואס עקזיסטירט ביי ברית מילה.

(2) פארוואס קען א צווייטער נישט מאכן „להכניסו":

אויב „להכניסו" איז א ברכה אויף דעם טאטע'ס אייגענע מצוה יתירה, מאכט עס נישט קיין סענס אז א פרעמדער – אפילו בית דין אדער א רעפרעזענטאנט פון כלל ישראל – זאל מאכן די ברכה. די מצוה כללית פון

כלל ישראל האט שוין איר ברכה: „על המילה." „להכניסו" געהערט אויסשליסלעך צום טאטע.

(3) דער רמב"ם ברענגט א חולקת שיטה:

„ויש מי שהורה שיברכו יושבי בית דין או אחד מהן" – עס זענען דא וואס האלטן אז בית דין אדער איינער פון זיי קען מאכן „להכניסו" אויך ווען דער טאטע איז נישט דא. דער רמב"ם ווייזט אפ די שיטה.

ביאור פון דער חולקת שיטה: זיי האלטן אז ס'איז נישט צוויי באזונדערע מצוות, נאר איין מצוה אויף כלל ישראל, און דער טאטע איז בלויז א „מצוה מן המובהר." ממילא קען א רעפרעזענטאנט פון כלל ישראל אויך מאכן „להכניסו."

(4) שיטת הראב"ד:

דער ראב"ד האלט אזוי ווי די שיטה וואס דער רמב"ם ווייזט אפ, און זאגט אז **דער סנדק** מאכט „להכניסו." דער ראב"ד'ס סברא: דער סנדק איז דער „מכניס" – ער רעפרעזענטירט כלל ישראל וואס ברענגט דעם יונגל אריין אין ברית של אברהם אבינו. לויט דעם ראב"ד מאכט „להכניסו" סענס אויך פאר א פרעמדן, ווייל ער איז דער מכניס בפועל.

(5) א מענטש וואס מל'ט זיך אליין אלס ערוואקסענער – זאגט ער „להכניסו"?

ווען אן ערוואקסענער מל'ט זיך אליין, זאגט ער „להכניסו"? **לויט דעם רמב"ם – ניין.** „להכניסו" איז ספעציעליש די מצוה פון דעם טאטע אויף זיין קינד. אן ערוואקסענער וואס מל'ט זיך אליין מקיים א מצוה, אבער נישט די מצוה פון „האב למול את בנו." ער האט נישט דעם „להכניסו"-אספעקט. אפילו אויב ער האט א שטערקערן חיוב (ווייל כרת איז אויף אים), איז עס נישט די זעלבע מצוה ווי „האב למול את בנו", און ער זאגט נישט „להכניסו."

(6) „בריתו של אברהם אבינו" – צוויי שכבות אין מצות מילה:

אין דער ברכה „להכניסו בכריתו של אברהם אבינו" ליגן **ביידע שכבות** פון מצות מילה:

- „אשר קדשנו במצוותיו וציוונו" – דאס רעפערירט צו דער מצוה ווי זי איז געגעבן געווארן דורך **משה רבינו ביי סיני** (ווי די משנה זאגט אז דער חיוב שטאמט פון סיני).

- „בכריתו של אברהם אבינו" – דאס דערמאנט דעם **היסטארישן אורשפרונג** ביי אברהם אבינו, וואס איז נאך עלטער, א חלק פון דער התייסדות פון כלל ישראל.

עס איז נישט „מצוותיו של אברהם אבינו" – עס איז נישט אברהם'ס מצוה, נאר דער ברית וואס איז געגעבן געווארן צו אברהם, און מיר האבן א חלק דערין דורך מקיים זיין מצות מילה. אזוי ווערט אין איין ברכה פאראייניגט דער סיני-אספעקט (חיוב/ציווי) מיט דעם אברהם-אספעקט (ברית/היסטאריע).

(7) פארגלייך צו מצות תלמוד תורה:

אזוי ווי ביי תלמוד תורה איז דא א כללישע מצוה אויף אלע אידן צו לערנען תורה, און **בפרט** א מצוה אויף דעם טאטע צו לערנען מיט זיין זון – אזוי אויך ביי מילה: א כללישע מצוה אויף כלל ישראל אז יעדער ערל זאל ווערן גע'מל'עט, און **בפרט** א מצוה יתירה אויף דעם טאטע צו מל'ן זיין זון.

(8) „להכניסו" – פאר אדער נאך דער ברית?

אויף דער דריטער ברכה „אשר קידש" זאגט דער רמב"ם בפירוש „ואחר כך" – נאך דער ברית. אבער אויף „להכניסו" האט דער רמב"ם **נישט**

- **תורה** – דער טאטע האט א ממש'דיגע חוב פון תלמוד תורה פאר'ן קינד (ווי געלערנט אין הלכות תלמוד תורה), ער זאל אים ברענגען אין חדר.

- **חופה** – דער טאטע האט נישט א פאָרמעלע חוב, אבער דער סדר איז אז מיאזי מכניס א קינד צו חופה.

- **מעשים טובים** – מ'קען נישט טון מעשים טובים פאר אים, אבער מ'בעט אז ער זאל זוכה זיין דערצו.

3) דער סטאטוס פון „כשם שהכנסתו" – א תקנה, נישט סתם א מנהג:

פילע מענטשן מיינען אז „כשם שנכנסת" איז סתם אזא זאך וואס מ'זאגט, נישט קיין פאָרמעלע ברכה. פון רמב"ם זעט מען אבער אז ער פארשטייט עס אלס א תקנה פון חכמים. דער גליון מהרש"א אין הלכות ברכות ברענגט אז עס זענען דא „דברים שתקנו חכמים שאין בהם פתיחה וחתימה" – חכמים האבן מתקן געווען פארשידענע סארטן ברכות ואמירות, נישט אלע האבן „ברוך", אבער עס איז אויך א ברכה מיט א תקנה.

4) „ואם היו שם עומדים" – אפשרעל אדער חוב?

דער לשון „ואם היו שם עומדים" איז א ראייה אז דער רמב"ם קוקט אויף דעם ווי אפשרעל (נישט מעכב). ווען עס וואלט געווען א חוב, וואלט ער געשריבן „והעומדים אומרים" (אן תנאי).

5) דער רמב"ם ברענגט נישט קיין חוב פון מנין ביי א ברית:

דער רמב"ם דערמאנט נישט אז מ'דארף ברענגען א מנין פאר א ברית מילה. דער שולחן ערוך שרייבט אז מ'זאל לכתחילה ברענגען א מנין, אבער ביים רמב"ם איז עס נישט דא. אפילו אויב ס'איז דא אן ענין פון „ברוב עם הדרת מלך", איז דאס א כלל כללי פאר אלע מצוות, נישט א ספעציפישער דין אין ברית מילה.

[דיגרעסיע: א מעשה וועגן ברית בצנעה – א איד האט געוואלט מאכן א ברית בצנעה, נאר מיט'ן מוהל און די בעלי הבית. עס זענען געברענגט געווארן דריי ראיות אז מ'דארף א ציבור. איינע דערפון: עס שטייט „עדיין אותנו עושה בשמחה" – „בשמחה" מיינט מ'מאכט א סעלעברעישאן. דער איד האט געענטפערט אז דער ריכטיגער גירסא איז „עושה בפרהסיא" (בעפנטלעך), נישט „בשמחה". אבער אפילו „בשמחה" מיינט נישט סתם א גוטע שטימונג, נאר מיט א שמחה, א סעלעברעישאן.]

6) די ראלע פון די „עומדים":

די עומדים רעפרעזענטירן כלל ישראל. זיי שטייען דארט ווייל ברית של אברהם אבינו איז דער יסוד פון אידישקייט – צו זיין א חלק פון דער ברית. דער עולם האט א ראלע צו פועל'ן בפועל די ברית של אברהם אבינו. „יעצט ביסטו א חלק פון די אידן" – דאס איז וואס די עומדים דריקן אויס.

ה. ברכת „אשר קדש ידיד מבטן"

דברי הרמב"ם: „אבי הבן או המוהל או אחד מן העומדים שם מברך: ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר קדש ידיד מבטן, וחוק בשארו שם, וצאצאיו חותם באות ברית קודש. על כן בשכר זאת אל חי חלקנו לעד, צורנו צוה להציל ידידות שארנו משחת..."

פשט:

דאס איז א ברכה וואס קען זאגן אדער דער טאטע, אדער דער מוהל, אדער איינער פון די עומדים. דער נוסח איז א פיוטישע ברכה וואס דערמאנט דעם ברית פון אברהם אבינו און יצחק, און מ'בעט פאר'ן קינד.

חידושים און הסברות:

1) „אבי הבן או המוהל או אחד מן העומדים" – פארוואס אלע דריי:

דער רמב"ם דערמאנט אלע דריי אפציעס. ער וואלט נישט געזאגט „אחד מן העומדים" אליין, ווייל מ'וואלט געמיינט אז דער טאטע מעג עס נישט זאגן. דער רמב"ם ווייזט אז א ברית קומט מיט דריי סארטן באטייליגטע: טאטע, מוהל, און עומד – און יעדער פון זיי קען דאס זאגן.

2) „ידיד מבטן" = יצחק אבינו (רש"י):

מפורש געזאגט צו מ'מאכט עס פאר אדער נאך דער ברית. פון זיין לשון איז משמע אז מ'מאכט עס פאר דער ברית, און אזוי טוען מיר אויך.

9) תשובת הרמב"ם – „להכניסו" איז א ברכת השבח:

אין א תשובה האט דער רמב"ם געזאגט אז „להכניסו" איז נישט קיין ברכת המצוות, נאר א ברכת השבח. ממילא קען מען עס מאכן נאכדעם אויך – ברכת המצוות דארף מען מאכן פארדעם, אבער א ברכת השבח קען מען מאכן נאך דער מצוה.

קשיא אויף דער תשובה: דאס שטימט נישט גוט מיט וואס דער רמב"ם זאגט דא אין הלכות מילה: ער זאגט אז ס'איז א מצוה על האב למול את בנו – דאס קלינגט ווי א ברכת המצוות! מ'קען ענטפערן אז ער איז נאר מסביר פארוואס דווקא דער טאטע קען זאגן דעם נוסח – אבער די ברכה גופא איז א שבח.

10) תשובת רבי אברהם בן הרמב"ם:

עס איז דא אן אנדערע תשובה פון דעם רמב"ם'ס זון, רבי אברהם, וואס זאגט אז דער רמב"ם האט למעשה געזאגט אז מען דארף זאגן די ברכה פארדעם, און נישט אזוי ווי רב האי גאון האט געזאגט אז מען קען עס זאגן נאכדעם אויך. דאס שטימט בעסער מיט וואס עס שטייט דא אין רמב"ם, און אפשר איז דער רמב"ם חוזר געווען שפעטער פון זיין תשובה. למעשה פירן מיר זיך אז מ'זאגט עס פארדעם אדער בשעת מעשה – גלייך נאך דער מוהל'ס ברכה פון „על המילה".

ג. כלליע הערות וועגן דעם סטרוקטור פון ברכות ביי ברית מילה

דריי סארטן ברכות ביי א ברית:

ביי א ברית מילה זענען פאראן דריי סארטן ברכות:

1. ברכת המצוות – „על המילה" / „למול" – אויף דער מצוה גופא.
2. ברכת השבח – מ'לויבט דעם אייבערשטן פאר דער ברית, פאר דעם וואס ער האט כורת ברית געווען מיט אברהם אבינו.
3. בקשה/תפילה – „כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים" – א תפילה פאר'ן קינד.

דער סדר פון דריי ברכות – דריי באטייליגטע:

דער נארמאלער סדר פון א ברית איז: א טאטע, א מוהל, און דער עולם. יעדער באקומט א ברכה: דער מוהל – „על המילה", דער טאטע – „להכניסו", דער עולם – „כשם שהכנסתו".

[דיגרעסיע: דער מגיד שיעור פארגלייכט דאס צו דער קאמפיין פאר'ן בית המדרש – מצוה, שבח, און בקשה – אלס א מעטאפאר פאר תלמוד תורה.]

ד. ברכת העומדים: „כשם שהכנסתו לברית..."

דברי הרמב"ם: „ואם היו שם עומדים אומרים: כשם שהכנסתו לברית, כך תכניסו לתורה ולחופה ולמעשים טובים."

פשט:

אויב עס זענען דא מענטשן ביי דער ברית, זאגן זיי א ברכה/תפילה פאר'ן קינד: אזוי ווי דו האסט אים אריינגעברענגט אין ברית, זאלסטו אים אריינברענגען אין תורה, חופה, און מעשים טובים.

חידושים און הסברות:

1) דער נוסח „כשם שהכנסתו" – וואס מיינט „כשם":

פילע מענטשן ווילן מאכן ספעציעלע דרשות אויף דעם וואָרט „כשם". „כשם" איז פשוט א פיוטישע פאָרמולירונג – מ'ווילט קאנעקטן דעם מאמענט פון ברית מיט א בקשה פאר'ן קינד'ס צוקונפט. עס איז ענלעך צו וואס מ'זאגט ביי אנדערע שמחות.

2) „תורה, חופה ומעשים טובים" – פארשידענע מדרגות פון חוב:

דער חתימה,, ברוך אתה ה' כורת הברית" האט א דאפלטע משמעות:

(א) עס גייט אויף דער **פיזישער כריתת** – דאס שניידן פון דער ערלה אויפ'ן קערפער.

(ב) עס גייט אויף דעם אייבערשטן וואס האט **כורת געווען א ברית** מיט אידן.

דער דימוי פון „כריתתה" = „ברית" ווערט באלויכטן מיט **רש"י ביי „ברית בין הבתרים"**: דער סדר פון מאכן א ברית איז געווען צו שניידן עפעס (אמאל א בהמה), און דא איז דאס שניידן די ערלה – דורכדעם ווערט א בונד.

[דיגרעסיע: כריתות און מילה – „להציל ידידות שארינו משחת" קען אויך פארבונדן ווערן מיט דעם ענין פון **כרת**: ווער עס איז עובר אויף מילה באקומט כרת. דורך מילה גייט מען ארויס פון דעם חיוב כרת. דאס ווערט פארבונדן מיט דער מעשה ביי משה רבינו („ויפגשהו ה' ויבקש המיתו") – ציפורת האט גענומען א שטיין און איז „כורת" דעם ערלה, און דורכדעם איז ער ניצול געווארן. עס ווערט אויך פארגליכן צו דעם מנהג ערב יום כיפור צו נעמען לעקעך פון דעם שמש – אויב ס'איז גאר געווארן צו בעטלען, זאל מען יוצא זיין דערמיט; אויב ס'איז גאר געווארן צו שניידן, זאל מען יוצא זיין מיט דער מילה].

ו. **ברכת שהחיינו פון אבי הבן**

דברי הרמב"ם: אבי הבן מברך שהחיינו.

פשט:

דער טאטע פון דעם קינד מאכט א ברכת שהחיינו ביי דער ברית מילה.

חידושים און הסברות:

(1) שהחיינו אויף די מצוה, נישט אויף דעם קינד:

ווען דאס קינד איז געבוירן געווארן, האט דער טאטע שוין געמאכט שהחיינו אדער הטוב והמטיב (אויף א בשורה טובה). די שהחיינו ביי דער ברית איז **אויף דער מצוה**, נישט אויף דעם האבן א קינד. דער רמב"ם האט שוין דערמאנט אין **סוף הלכות ברכות** אז אויף יעדע מצוה הבאה מזמן לזמן מאכט מען שהחיינו, אדער א מצוה וואס קומט „על ידי קנין שאדם קונה" – ברית מילה איז נאר איינמאל אין לעבן, אבער ס'קומט דורך דעם „קנין" פון האבן א זון.

(2) מנהג אשכנז – מ'מאכט נישט שהחיינו:

דער מנהג ביי אשכנזים איז אז מ'מאכט **נישט** שהחיינו ביי א ברית, נאר ספרדים פירן זיך יא צו מאכן – א מחלוקת מחבר/רמ"א. די **הגהות מיימוניות** ברענגט אסאך סיבות פארוואס נישט, צווישן אנדערע ווייל **דער תינוק איז בצער**. אויף דעם ווערט אבער געפרעגט: מ'זעט דאך אין חז"ל אז ביי א ברית איז א **שמחה!**

ז. **מילת גרים – ברכת המוהל**

דברי הרמב"ם: „המל את הגרים מברך: ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וציוונו למול את הגרים ולהטיף מהם דם ברית, שאלמלא דם ברית לא נתקיימו שמים וארץ."

פשט:

דער מוהל וואס מ'ט א גר מאכט א ספעציעלע ברכה וואס כולל ביידע עלעמענטן – די מילה און דעם דם ברית – אין איין ברכה.

חידושים און הסברות:

(1) פארוואס „למול" און נישט „על המילה":

ביי א רעגולערע ברית, ווען דער מוהל איז נישט דער טאטע, זאגט ער „על המילה" (ווייל דער חיוב ליגט נישט דירעקט אויף אים). אבער ביי א גר איז נישטא קיין טאטע וואס זאל מאכן „להכניסו" – דער **מוהל אליין** איז דער

דער רמב"ם אליין טייטשט נישט דעם נוסח, אבער **רש"י** טייטשט אז „ידיד מבטן" מיינט **יצחק אבינו**. יצחק איז נתקדש געווארן „מבטן" – ער איז געבוירן געווארן נאכדעם וואס אברהם אבינו איז שוין דורכגעגאנגען זיין ברית. ער איז געבוירן צו א אידישע טאטע, און גלייך נאך אכט טעג האט מען אים געמאכט א ברית – אנדערש ווי זיין טאטע אברהם (וואס איז נימול געווארן שפעטער אין לעבן) און ישמעאל (וואס איז נימול געווארן מיט דרייצן יאר).

(3) „וחוק בשארו שם" – צוויי טייטשן פון „חוק":

(א) **חוק = אריינגעקריצט (חוקק) – א פיזישער סימן אין זיין בשר, א ברית.**

(ב) **חוק = א מצוה, א דבר קבוע, א מנהג (ווי „לחם חוקם").**

ביידע טייטשן זענען מעגלעך: דער אייבערשטער האט אריינגעלייגט א חוק אין זיין בשר – סיי א פיזישן סימן, סיי א מצוה.

(4) „וצאצאיו חותם באות ברית קודש" – ווער איז דער „חותם"?

דער „חותם" איז דער אייבערשטער – ער שטעמפלט מיט די צייכן פון א הייליגע בונד. אבער דאך טוט דער מוהל דעם מעשה בפועל. דאס איז דער זעלבע פרינציפ ווי אלע ברכות: „המוציא לחם מן הארץ" – דער אייבערשטער ברענגט ארויס ברויט, כאטש מענטשן באקן עס. **דער אייבערשטער איז חותם דורך אלע מהלכים וואס טוען עבודת ה'.** יעדע ברכה קומט צו זאגן אז וואס געשעט אין טבע אדער וואס מענטשן טוען – טוט דער אייבערשטער.

(5) „על כן בשכר זאת אל חי חלקנו לעד" – דער ברית אלס דיעל פון צוויי צדדים:

דער ברית איז א דיעל פון צוויי זייטן: אידן מאכן די ברית (אות ברית קודש), און לעומת זה – דער אייבערשטער איז „חלקנו לעד", ער איז אונזער גאט אויף אייביג. דאס איז דער שכר, די אנדערע זייט פון דער ברית.

(6) דער שטרקטור פון דער ברכה – שבה און בקשה (לויט רמב"ם/תשובה):

דער רמב"ם האט אין א **תשובה** מסביר געווען אז דער ערשטער חלק (ביז „על כן") איז **שבה** – מ'דאנקט דעם אייבערשטן פאר וואס ער האט געטון פאר אונזערע עלטערן. פון „על כן" און ווייטער – „צורנו צוה" – הייבט מען אן זיך **מתפלל זיין**, א בקשה.

(7) „צוית להציל ידידות שארינו משחת" – דער טייטש פון „צוית":

דער וואָרט „צוית" ווערט געטייטשט נישט בלויז אלס א ציווי/באפעל, נאָר אלס א צוואַג – אזוי ווי דער אייבערשטער האט צוגעזאָגט פאר די „קדושים" (אברהם אבינו און זיינע קינדער) אז ס'זאל זיין א ברית פון צוויי זייטן: זיי וועלן מקיים זיין די ברית מילה, און דער אייבערשטער וועט „להם לאלקים" זיין. מיר בעטן דעריבער: טו אזוי ווי דו האסט „צוית לקדושים" – זאלסט מציל זיין „ידידות שארינו משחת".

(8) „ידידות שארינו" – צוויי טייטשן:

- **פשוט'ער טייטש:** „ידידות שארינו" מיינט די אייניקלעך פון דעם „ידיד" (אברהם אבינו), וואס שטימט מיט דעם אנהויב פון דער ברכה „ידיד מבטן" – א גראם/המשך פון דעם מאטיוו.

- **דער רמב"ם טייטש (אין זיין תשובה):** „ידידות שארינו" מיינט „הדבר האהוב" – די באליבסטע זאך פון אונזער פלייש, וואס דאס איז אונזער **לעבן**, **אונזער נפש/נשמה/דעת**. מיר בעטן אז דורך דער ברית מילה זאל אונזער נשמה ניצול ווערן „משחת" – פון גיהנום. דאס שטימט מיט דעם רמב"ם'ס הקדמה צו ספר אהבה: „האות בבשרינו לזכור את ה' תמיד" – דער אות פון מילה דערמאנט אונז שטענדיק אין דעם אייבערשטן, און דורכדעם ווערט מען ניצול פון גיהנום. דאס איז א **ישועת הנפש** דורך דער ברית.

(9) „כורת הברית" – דאפלטע באדייטונג:

1 פארוואס איז ערוות קטן נישט א פראבלעם ביי ברית מילה?

דער רמב"ם אין הלכות קריאת שמע זאגט אז מ'טאר נישט ליינען קריאת שמע קעגן ערוות קטן. ס'קען זיין אז ס'איז דא א חילוק צווישן ברכה און קריאת שמע. אבער דער ראש זאגט א טיפערן תירוץ: ביי א ברית מילה האט דער אייבערשטער אליין געגעבן א מצוה צו מל'ן א בעיבי - מ'קען דאך נישט זאגן אז דער מקום פון דער מצוה איז אן ערוה! ס'איז דאך א קדושה, ס'איז א מצוה. ביי אן אדם גדול איז עס אנדערש - מ'דארף צניעות.

י. גר שמל קודם שנתגייר, קטן שנולד מהול, אנדרויגניוס - הטפת דם ברית אן ברכה

דברי הרמב"ם: „גר שמל קודם שנתגייר” - מ'מאכט הטפת דם ברית. „וקטן שנולד מהול” - אויך מ'איז מטיף דם ברית. אבער „אין צריכין ברכה.”

פּשט:

אין אלע דריי פאלן - גר וואס האט זיך שוין גע'מל'ט אלס גוי, קטן וואס איז געבוירן אן ערלה, און אנדרויגניוס - מאכט מען הטפת דם ברית אבער אן א ברכה.

חידושים און הסברות:

1 פארוואס קיין ברכה? - ספק:

הטפת דם ברית אין דיזע פאלן איז א ספק - ביי קטן שנולד מהול איז עס א ספק על הקדושה (אפשר איז ער באמת נימול), ביי א גר איז עס א מחלוקת תנאים (בית שמאי ובית הלל) צו גר שמל ולא טבל אדער טבל ולא מל. דער רמב"ם פסקינט לחומרא אז מ'זאל מאכן הטפת דם ברית, אבער לחומרא מאכט מען נישט קיין ברכה - „ספק ברכות להקל.” ביי אנדרויגניוס אויך מל'ט מען מספק אן א ברכה.

2 מחלוקת רמב"ם און ראב"ד - ספק ברכות:

דער ראב"ד איז מחולק און האלט אז ביי א ספק דאורייתא מאכט מען יא א ברכה. דער ראב"ד'ס סברא: „ספק ברכות להקל” גייט נאר אויף ספק דרבנן (ווי דמאי, וואס מדאורייתא איז בכלל נישט קיין ספק). אבער ביי אן אמת'ן ספק דאורייתא, וואו מ'איז מחויב לחומרא צו טון די מצוה, מאכט מען אויך א ברכה.

דער רמב"ם האלט אז אפילו דעמאלט מאכט מען נישט קיין ברכה, ווייל די ברכה אליין איז נאר מדרבנן - די מצוה דארף מען טון מספק, אבער די ברכה, וואס איז א דרבנן, מאכט מען נישט ביי א ספק.

יא. גוי וואס וויל אראפנעמען זיין ערלה פאר רפואה

דברי הרמב"ם: „גוי שצריך לחתוך הערלה מפני מכה או שחין שנולד בה - אסור לישראל לחתוך אותה.” אבער „אם נתכוון הגוי למול - מותר לישראל למולו.”

פּשט:

א גוי וואס וויל אראפשיידן זיין ערלה וועגן א מכה אדער שחין - טאר א איד נישט טון דאס, ווייל ס'איז אסור צו מרפא זיין א גוי בחנם (פון דעם דין „לא תחנם” / „לא מעלין ולא מורדין” - מסכת עבודה זרה). אבער אויב דער גוי איז מתכוון למצוה - מעג א איד אים מל'ן, ווייל דעמאלט העלפט ער איינעם טון א מצוה.

חידושים און הסברות:

1 דער רמב"ם'ס יסוד: א גוי קען מקיים זיין יעדע מצוה:

דער רמב"ם האלט יסודות'דיג (הלכות מלכים) אז ס'איז נישטא אזא זאך א מצוה וואס א גוי טאר נישט טון. יעדע מצוה קען א גוי טון אלס „אינו מצווה ועושה” (חוץ אפשר שבת). ער באקומט שכר דערפאר, נאר ווייניגער ווי א מצוה ועושה.

2 ווי דער רמב"ם לערנט אפ די גמרא אנדערש פון אנדערע:

מקיים פון דער מצוה פון מילת גרים. דעריבער זאגט ער „למול את הגרים” - ער טוט דירעקט די מצוה.

2 פארוואס ביידע עלעמענטן אין איין ברכה:

ביי א רעגולערע ברית זענען דא צוויי ברכות: (א) „על המילה” (ברכת המצוה), (ב) „אשר קידש ידך מבטן” (וואס רעדט פון דער מעלה פון ברית). ביי א גר קען מען נישט זאגן יענע צווייטע ברכה - ער איז דאך נישט קיין ידך פון אברהם אבינו, מ'קען נישט בעטן די ספעציעלע ברית אבות. דעריבער ווערן ביידע עלעמענטן פאראייניגט אין איין ברכה: „למול את הגרים” (די מצוה) און „ולהטיף מהם דם ברית, שאלמלא דם ברית...” (דער ענין פון ברית).

3 „דם ברית” - דאפלטע באדייטונג ביי גרים:

„שאלמלא דם ברית לא נתקיימו שמים וארץ” (שנאמר „אם לא בריתי יומם ולילה, חוקות שמים וארץ לא שמת”) - דער פסוק גייט אויף ברית תורה און ברית מילה. ביי א גר איז דאס באזונדערס פאסיג, ווייל דורך דעם דם ברית (מילה) גייט ער אריין אין ברית תורה - ביידע ברית'ן זענען פאראייניגט. דאס איז א מער יוניווערסאלע ברכה, פאסיג פאר א גר.

4 די מצוה פון א גוי צו ווערן א איד:

ס'איז דא א מצוה אויף יעדן גוי צו ווערן א גר - „לדעתי בלי ספק”. נאר א גוי האט נישט קיין ברכת המצוות ווייל ער איז נאך א גוי. אבער למפרע, נאכדעם וואס ער איז געווארן א איד, איז דאך געווען א מצוה צו ווערן א איד. דער „דם ברית” איז דער מיטל דורך וועלכן ער ווערט א איד.

5 פארוואס דער מוהל מאכט די ברכה, נישט דער נימול:

דער מוהל מאכט די ברכה, נישט דער גר אליין (דער נימול). דאס איז ווייל דער נימול טוט נישט די מעשה - חוץ אויב ער שניידט זיך אליין (ווי אברהם אבינו). ביי א גר וואס ווערט געמל'ט דורך א מוהל, איז דער מוהל דער מקיים פון דער מצוה.

ה. מילת עבדים - ברכת המוהל

דברי הרמב"ם: „המל את עבדיו מברך: ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וציוונו למול את העבדים ולהטיף מהם דם ברית, שאלמלא דם ברית לא נתקיימו שמים וארץ.” ביי מל'ן עבד של אחרים זאגט מען „על מילת עבדים ולהטבילם לשם ברית.”

פּשט:

ביי מילת עבדים איז דער נוסח ענליך צו מילת גרים, מיט דעם חילוק אז ביי עבד של אחרים (ווען דער מוהל איז נישט דער בעל הבית) זאגט מען „על מילת עבדים” (אנשטאט „למול”), ווייל דער חיוב ליגט דירעקט אויף דעם מוהל.

חידושים:

דער חילוק צווישן „למול” (ווען דער בעל הבית מל'ט זיין אייגענעם עבד) און „על מילת” (ווען א זייטיגער מוהל מל'ט) שפיגלט אפ דעם זעלבן פרינציפ ווי ביי מילת בנו: „למול” ווען דער חיוב ליגט דירעקט אויף אים, „על המילה” ווען ער טוט עס בשליחות.

ט. מל'ן אן אדם גדול - צניעות ביי דער מילה

דברי הרמב"ם: ביי מל'ן אן אדם גדול (גר אדער עבד), צריך לכסות ערוותו עד שיברך, ואחר כך מגלהו ומל.”

פּשט:

ביי א בעיבי איז ערוה נישט רלוונט, אבער ביי א גרויסן מענטש דארף מען צודעקן זיין ערוה ביז מ'מאכט די ברכה, און ערשט דערנאך אנטפלעקן און מל'ן.

חידושים און הסברות:

על שלש בריתות... שלוש עשרה בריתות נכרתו על המילה.***

פשט:

דער רמב"ם איז מסיים הלכות מילה מיט א לאנגע רייע מעלות פון מילה, אנהייבנדיג מיט דעם אז ערלה איז א חרפה, דורך די חשיבות פון אברהם אבינו'ס מילה, דעם עונש פון משה רבינו, ביז די דרייצן בריתות.

חידושים און הסברות:

1) ערלה – א חרפה אפילו פאר רשעים:

„ערל“ איז אזא שלעכטע זאך, אז אפילו ווען מ'וויל רעדן וועגן רשעים זאגט מען „ככל הגוים הערלים“ – מ'רופט אן א רשע „ערל“ אלס א שפאט. אפילו א רשע שעמט זיך מיט דעם. דאס ווייזט אז ערלה איז אן עקלדיגע זאך אין זיך.

2) אברהם אבינו – נישט „שלם“ אן מילה, און דער צוזאמענשטעל מיט רשעים:

א שיינע סימעטריע (דבר הפוכה): פון איין זייט, אפילו א גוי וואס טוט „אלע מיני חזירי“ – וואס רופט מען אים? „ערל“ – דאס איז זיין ערגסטע שם. פון דער אנדערער זייט, אפילו א צדיק ווי אברהם אבינו, וואס האט אלע מצוות געטון – ווען ווערט ער גערופן „תמים“? נאר מיט ברית מילה. „התהלך לפני והיה תמים“ – ערשט נאך דער מילה ווערט ער שלם, און דעמאלט קומט „בריתי ביני ובינך“. דאס ווייזט אז מילה איז דער יסוד פון שלימות – אן איר איז אפילו דער גרעסטער צדיק נישט גאנץ.

3) „כל המפר בריתו... אין לו חלק לעולם הבא“ – שטימט מיט ביידע זייטן:

ווער עס מ'ל'ט נישט, אדער „משך“ (ער ציט די הויט צוריק אז מ'זאל נישט זען אז ער איז גע'מל'ט), אפילו ער האט אסאך מעשים טובים – „אין לו חלק לעולם הבא“. דאס שטימט זייער גוט מיט ביידע פונקטן: (א) אן מילה איז אפילו א רשע נאך ערגער ווי א רשע, (ב) אפילו א צדיק אן מילה איז גארנישט. און דאס שטימט אויך מיט דעם יסוד פון „כשם שנכנס לברית“ – נאר דורך ברית מילה קען מען גיין טובע זיין מעשים טובים און זוכה זיין צו עולם הבא. אן דעם איז זיין תורה און מעשים טובים גארנישט ווערד.

4) משה רבינו – „שלא נתלה לו אפילו שעה אחת“:

דער מעשה פון „ויהי בדרך במלון ויפגשוהו ה' ויבקש המיתו“ – משה רבינו האט זיך מתעכב געווען מיט'ן מל'ן זיין קינד, און גלייך איז געקומען א סכנה, ביז ציפורה האט גענומען א צור און גע'מל'ט.

דער פשט (רש"י / גמרא): משה האט נישט גע'מל'ט ווייל ער האט געהאלטן אז בדרך מל'ט מען נישט ווייל ס'איז א סכנה. האט דער אייבערשטער געזאגט: „אבער יעצט במלון – די רגע וואס דו האסט זיך אפגעשטעלט, קענסטו דאך שוין!“ – דערפון זעט מען אז אפילו שעה אחת האט מען נישט געווארט.

צוויי חידושים פון דעם מעשה:

(א) שייכות צו דער מחלוקת רמב"ם/ראב"ד וועגן כרת:

פון דעם וואס משה רבינו האט באקומען א עונש פון „המיתה“ (עפעס ענליך צו כרת) פאר'ן זיך מתעצל זיין – שטימט דאס אביסל מיט די שיטות וואס מ'האט געלערנט אין אנהייב: דער רמב"ם זאגט אז מ'איז נאר חייב כרת אויב מ'האט זיך קיינמאל נישט גע'מל'ט דאס גאנצע לעבן, און דער ראב"ד זאגט אז מ'איז א גאנצע צייט „עומד בכרתו“. דאס וואס ביי משה רבינו איז גלייך געקומען א עונש, ווייזט אויף דעם ראב"ד'ס שיטה אז יעדע רגע פון נישט-מל'ן איז א באזונדערע חומרא.

(ב) שייכות צו דער הלכה אז מילה דארף מען טון צופרי:

דער רמב"ם זאגט אז מצוות מילה דארף מען טון צופרי (בהשכמה). „אפילו שעה אחת“ קען מיינען אפילו ביום השמיני אליין – אפילו א פאר שעה'ן שפעטער אויפ'ן טאג. אפשר איז דאס נישט ממש דער פשט פאר יעדן מענטש (ווייל ס'קומט זיך נישט אויף דעם קיין חיוב מיתה), אבער „לפי גדלותו של

אין גמרא שטייט „אין מלין את הגוי“. רוב מענטשן האבן פארשטאנען אז מילה באלאנגט נאר פאר אידן – מ'מאכט נישט קיין מילה פאר א גוי (חוץ לשם גירות). דער רמב"ם האט פארשטאנען גאנץ אנדערש: די גמרא מיינט נישט אז מילה איז פרינציפיעל נישט פאר גוים, נאר אז רפואה טאר מען נישט מרפא זיין א גוי – און ווען דער גוי טוט עס נאר פאר רפואה (נישט לשם מצוה), איז עס בלויז א רפואה'דיגע פראצעדור, וואס פאלט אונטער דעם איסור פון „לא מעלין“.

3) דער באדינג פון כוונה למצוה ביי א גוי – שטרענגער ווי ביי א איד:

דער רמב"ם האלט (הלכות מלכים) אז א גוי באקומט שכר פאר מצוות נאר אויב ער גלייבט אז דער רבנו של עולם האט געגעבן פאר משה רבינו די תרי"ג מצוות, און ער וויל זיין א טייל פון דעם. סתם ער האלט אליינס אז ס'איז א גוטע זאך – האלט דער רמב"ם אז ס'איז גארנישט ווערט. דער רמב"ם איז מדייק: „אחד מחסידי אמות העולם“ – „ולא מחכמיהם“ – ער איז א קלוגער גוי, אבער א מצוה האט ער נישט.

ביי א איד, „מצוות צריכות כוונה“ מיינט א באזישע כוונה. ביי א גוי דארף די כוונה זיין אסאך מער – ער דארף גלייבן אין נבואת משה און אז די מצוה קומט פון דארט.

4) תשובת הרמב"ם וועגן מוסולמענער:

מ'האט געפרעגט דעם רמב"ם צו מ'מעג מל'ן מוסולמענער (וואס פירן זיך צו מל'ן). דער רמב"ם האט געענטפערט אז מ'מעג, בתנאי אז דער גוי גלייבט אין נבואת משה, אז ער האט געהייסן די מצות מילה. אין הלכות מלכים ברענגט דער רמב"ם אז בני קטורה (וואס ישמעאל איז אן אייניקל פון אברהם אבינו) האבן אויך א מצוה פון מילה – נישט מצות משה, אבער א מצוה פון אברהם אבינו (ברית של אברהם אבינו). דאס קען זיין אן עכטע היתר צו מל'ן א ישמעאל.

5) שווערע שאלה: ווער איז דער „גוי“ אין דער הלכה?

„גוי“ אין אסאך הלכות מיינט א עובד עבודה זרה. א עובד עבודה זרה איז זיכער נישט מתכוון למצוה. אבער א גוי וואס איז נישט קיין עובד עבודה זרה – וואס איז זיין דין? ווערט ער חל אויף אים דער דין „חסידי אומות העולם“? דער מסקנא איז אז נאר א גר תושב האט דעם ספעציעלן סטאטוס, נישט סתם א „גוטער גוי“.

6) פראקטישע אנווענדונג – דער גוי וואס בעט פאר רפואה:

א מענטש וואוינט אויף א בלאק מיט גוים. א גוי קומט בעטן אז מ'זאל אראפנעמען זיין ערלה וועגן א מכה. מ'ווייסט אז ער טוט עס נישט וועגן א מצוה, נאר פאר רפואה. דעמאלט טוט מען נישט – ווייל ס'איז בלויז רפואה, וואס פאלט אונטער דעם איסור. אויב ס'איז דא א היתר (ווי משום איבה), וועט מען טרעפן דעם היתר, אבער דער עיקר דין איז אסור.

[דיגרעסיע: דער חילוק צווישן אידן און גוים אין צוגאנג צו מצוות – א איד וואלט געזאגט „איך האב אוודאי מכוון אויף די מצוה – איך האב א מכה אויך, אבער איך נוץ אויס די געלעגנהייט צו טון א מצוה.“ דער גוי ווייסט נישט אז מ'קען „פרעסן קוגל און טון א מצוה.“ ס'ווערט געברענגט א שמועס פון ר' דניאל אלטר (ר' שאול'ס ברודער) וועגן מתן תורה: פארוואס האבן די אידן יא געזאגט „נעשה ונשמע“? ווייל אידן ווייסן אז „מ'טרעפט א וועג ארויס“ – ס'שטייט „לא תרצה“, אבער מ'קען מאכן א היתר. דער גוי האט מורא, דער איד ווייסט אז ס'וועט זיך טרעפן א וועג.]

יב. די מעלה פון מילה – סוף פרק ג'

**דברי הרמב"ם: „גדולה מילה שאין לך מי שנתעסק במצוות כאברהם אבינו ולא נקרא שלם אלא על שם המילה, שנאמר התהלך לפני והיה תמים.“ „כל המפר בריתו של אברהם אבינו... אף על פי שיש בידו מעש

ים טובים הרבה, אין לו חלק לעולם הבא.“ „בוא וראה כמה חמורה מילה, שלא נתלה לו למשה רבינו עליה אפילו שעה אחת.“ „מצוות התורה ניתנה

8 דרייצן בריתות אויף מילה:

דער רמב"ם רעכנט אויס דרייצן מאל וואס דאס ווארט „ברית“ שטייט ביי מילה (אין פרשת לך לך), און ליסטעט אלע פסוקים: „ואתנה בריתי ביני ובינך“, „אני הנה בריתי אתך“, „והקימותי את בריתי ביני ובינך“, „והיתה לברית עולם“, „ואתה את בריתי תשמור“, „זאת בריתי“, „את בריתי תצורו“, „והיתה בריתי בבשרכם לברית עולם“, „ואת בריתי הפר“, „והקימותי את בריתי אתם לברית עולם“, „ואת בריתי אקים את יצחק.“ מיט דעם איז דער רמב"ם מסיים הלכות מילה כדבר טוב – מיט די כריתת ברית.

יג. סיום ספר אהבה**„נגמר ספר שני בעזרת ש-די“**

הידושים און הסברות:

1 „בעזרת ש-די“ – נישט „רחמנא“:

דער רמב"ם שרייבט „בעזרת ש-די“ (מיט דעם נאמען ש-די) – נישט „רחמנא“ ווי ער שרייבט אין אנדערע ערטער. „ש-די“ מעג מען שרייבן (ס'איז נישט דער שם הוי"ה), און „ש-די“ איז בגימטריא י"ד – וואס רמזט אויף די פערצן ספרים פון משנה תורה (יד החזקה).

2 זעקס און פערציג פרקים אין ספר אהבה:

ספר אהבה האט זעקס און פערציג פרקים: 14 פון קריאת שמע, 15 פון תפילה, 10 פון תפילין מזוזה וספר תורה, 3 פון ציצית, 11 פון ברכות, און 3 פון מילה. 46 האט א סוד – „מעמיד הכל“.

[דיגרעסיע: דער רמב"ם'ס שיטה אין אויפבויען די ספרים – דער רמב"ם האט געהאט א „ים פון תורה“ – טויזנטער הלכות – און ער האט געדארפט מאכן א ספר וואס מ'קען „האלטן אין דער האנט“ (יד), ס'זאל נישט זיין ענדלאז. דער רמב"ם האט אייביג געוואוסט אז מ'קען נאך אריינלייגן מער הלכות, אבער ער האט געהאלטן אז דער ספר דארף זיין א „יד“ – עפעס וואס מ'קען פאסן.]

מיט דעם איז מסיים הלכות מילה און ספר אהבה. ברוך רחמנא דסייען.

משה רבינו" – פאר אים האט אפילו שעה אחת פון ווען דער חיוב איז אנגעקומען שוין געמיינט א חומרא.

5 צוויי וועגן צו פארשטיין דעם עונש פון משה רבינו – דער ליובאוויטשער רבי:

בשם דעם ליובאוויטשער רבי'ן זענען דא צוויי וועגן צו טראכטן:

- **וועג א':** „צדיקים מדקדים“ – א צדיק ווערט מער באשטראפט אויף קלענערע עבירות, ווייל פון אים פאדערט מען מער.

- **וועג ב' (דער ליובאוויטשער רבי'ס פשט):** פארקערט – געווענליך האט א צדיק „פראטעקציע“ דורך זיינע זכותים (זכות תולה). אבער מילה איז אזא וויכטיגע זאך, אז אפילו פאר משה רבינו – דעם גרעסטן צדיק – האט ער שוין קיין שום פראטעקציע נישט געהאט, אפילו שעה אחת. דאס ווייזט נישט אז צדיקים ווערן מער באשטראפט, נאר אז מילה איז אזוי חמור אז קיין זכות קען נישט העלפן.

דער נארמאלע פשט „צדיקים מדקדים“ שטימט אייגנטליך נישט מיט דעם מדרש – ווייל אויב מ'זאגט „דווקא משה רבינו ווערט באשטראפט ווייל ער איז א צדיק“, קען יעדער זאגן: „איך בין דאך נישט קיין משה רבינו, איך האב נישט קיין פראבלעם!“ דעריבער איז דער ריכטיגער פשט אז מילה איז אזוי חמור אז קיינער האט נישט קיין פראטעקציע.

6 אידן אין מדבר האבן נישט גע'מליט':

ס'שטייט אז די אידן אין מדבר האבן נישט גע'מליט (ווייל מ'האט נישט געקענט), אבער פון משה רבינו האט דער אייבערשטער מער געפאדערט.

7 שלש בריתות אויף די תורה:

„מצוות התורה ניתנה על שלש בריתות“ – דריי מאל שטייט אז דער אייבערשטער האט געמאכט א ברית מיט אידן איבער די מצוות: (א) „אלה דברי הברית“ (דברים כ"ח), (ב) „מלבד הברית אשר כרת אתם בחורב“ (אויך דארט), (ג) „לעברך בברית ה' אלקיך“ (פרשת נצבים). ס'איז אייגנטליך צוויי מעמדות הברית (הר סיני און משה רבינו'ס ברית), אבער די תורה דערמאנט דריי מאל דאס ווארט „ברית“ – דעריבער רופט מען עס „שלש בריתות“.

תמלול מלא

אידישע רייניגונג, "כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה", א ברכה. ס'איז אלץ אז מ'זאל מתפלל זיין אז ס'זאל געלינגען אלעס, און מ'זאל אנקומען ריכטיג.

סדר הברית – די ברכות ביי א ברית מילה

זאגט דער רמב"ם, אין דעם פרק גייט אונז דער רמב"ם זאגן די סדר וואס מ'זאגט ביי א ברית, די ברכות, די סדר הברית. ער זאגט נאך אפאר הלכות, אבער די ערשטע אנפאנג איז די ברכות. מ'קען זאגן בעיקר סדר ברית מילה, ס'איז בעיקר די ברכות. מער ווייניגער איז די הלכות א ברכות, און צוויי הלכות וועגן א גוי, און אזוי ווייטער, און נאכדעם פירט ער אויס מיט די מעלות פון ברית מילה.

סא דער רמב"ם הייבט אן מיט די ברכות המילה. אזוי ווי ר' יצחק האט אנגעהויבן אין די הקדמה, ס'איז דא אפאר סארטן ברכות, ווייל ביי א מילה געשעט אפאר זאכן. ס'געשעט די מצוה פון מלין, וואס אויף דעם דארף מען מאכן א ברכת המצוות, אזויווי פאר אלע ברכת המצוות. ס'געשעט דא א גרויסע שמחה, דער איינס איז דער טאטע געבוירן א קינד, דאס איז איין זאך, אבער נאכדעם אז דער טאטע איז זוכה צו אזא סארט. זעט עס אז עס איז מער ווי סתם אז דער טאטע איז זוכה צו א מצוה. עס איז א מצוה וואס מען טוט נאר איינמאל מיט א קינד, און עס איז א ברית וואס איז דא א ברכת השבח אויף דעם מצוה. און פארשטייט זיך תפילות אויף דער קינד, דער קינד דארף יעצט האבן תפילות, איז דא אויף דעם תפילות אין זכות פון די

הלכות מילה פרק ג' – סדר ברכות המילה**הקדמה: סיום ספר אהבה והקמפיין פארן בית המדרש**

א גוטן. מיר לערנען הלכות מילה, דריטע פרק. מיר גייען יעצט ענדיגן אין דעם פרק די סוף הלכות מילה, די לעצטע פרק פון מילה, און מיט דעם ענדיגן מיר ספר אהבה בעזרת השם.

מיר ענדיגן שוין אויך אין די טעג די גרויסע קאמפיין פאר אונזער בית המדרש, אז מיר זאלן קענען מרביץ תורה זיין, אז ידידי שותפי הגאון ר' יצחק זאל קענען אנגיין מיט זיינע שיעורי תורה און מהנה זיין און באלייכטן די אויגן פאר אזויפיל אידן. הונדערטער און טויזנטער אידן האבן הנאה פון די שיעורים, און ס'איז פאסיג אז מיר ווערן א שותף, מיר ווייזן אן appreciation, מיר ווייזן א שותפות, און מיר ווערן א חלק אין די תורה.

יא, און מיר זענען אויך שוין דאנקבאר פאר די אלע וואס האבן שוין ארויסגעהאלפן. אלעמאל קען מען מער ארויסהעלפן און רעדן מיט אנדערע און פארציילן וועגן די שיעור, פארציילן וועגן די געלט. און דאס איז אזוי ווי מיר לערנען דא דריי ברכות ביי ברית מילה: ס'איז דא מצוות, מקיים זיין די מצוה פון תלמוד תורה. ס'איז דא א שבח, מ'לויבט און מ'דאנקט דעם אייבערשטן אז מ'איז זוכה צו אנהייבן עולם המקבל מתחת. ס'איז א גאנצע גוטע דזשאב, די דזשאב פון לערנען תורה, פארלערנען תורה, משתתף זיין און תומך זיין די תורה, איז אויך א גוטע דזשאב. איז דאס איז די שבח. און ס'איז דא א דריטע ברכה, און דאס איז א בקשה, מ'בעט "ולהכניסו" – די

וואס האט צוויי ברכות, "למול" אדער "להכניסו"? ווייל דו קענסט לכאורה זאגן "להכניסו" איז די עיקר מצוה, דאס איז דאך א מער פיוטישע ברכה, נישט סתם "למול", נאר אריינברענגען דעם קינד אין ברית. דאס איז בעצם די זעלבע מצוה, די זעלבע זאך, מיטן מילה מאכט מען דאס.

נאר דער רמב"ם זאגט אז דאס איז א צווייטע ברכה, סארי, אויף די צווייטע מצוה וואס איז דא אין ברית מילה. ס'איז דא א מצוה "למול", על המילה, דאס איז איין ברכה. חוץ פון דעם איז דא נאך א מצוה אז דער טאטע זאל מל'ן זיין זון, די מצוה פון "למול את בנו", און דאס רופט מען "להכניסו בבריתו של אברהם אבינו". אגב, די אנדערע איז אויך "להכניסו בבריתו של אברהם אבינו", אבער דאס איז א מצוה אויף דעם חיוב מיוחד. למשל, אויב דער טאטע מל'עט אליין, מאכט ער ביידע ברכות, ווייל ער איז מקיים צוויי מצוות כביכול, סיי די מצוה "למול את הבן", און סיי די מצוה "להכניסו בבריתו של אברהם אבינו", וואס דאס איז א ספעציעלע מצוה פון דער טאטע. און ווידער פירט דער רמב"ם א חידוש להלכה.

איך מיינן אז די ווארט איז אפשר אז ס'איז א ספעציעלע מצוה, ס'איז מער ווי למשל ווי עסן מצוה, אז מען טוט עס נאר איינמאל אין די לעבן פון א קינד. ס'קען אפילו זיין אז דו זאגסט ביי אזויווי משיח, א איד גייט אריין אין ברית של אברהם אבינו, א קינד קען עס נישט אליין מאכן.

דיסקוסיע: וואס טוט זיך ווען אן ערוואקסענער מל'עט זיך?

וואס טוט זיך ווען אן ערוואקסענער מענטש מל'עט זיך ווען ער איז ערוואקסן? זאגט אים אז ער זאל אליין להכניסו? ניין, דו זאגסט נישט. איך זאג דיר רמב"ם.

לפיכך, אם אין שם אביו, אין מברכין אחרים ברכה זו. די מצוה אז א מענטש זאל זיך אליין מל'ען זעט אויך אויס אז ס'איז נישט אויף די זעלבע לעוועל. ס'איז נישט קיין להכניסו.

דער רמב"ם זאגט זיך אזוי, לאמיר זאגן, **לפיכך אם אין שם אביו, אין מברכין אחרים ברכה זו.** אנדערע מענטשן מאכן נישט די להכניסו בבריתו של אברהם אבינו, ס'איז נאר א ברכה אויף די מצוה יתירה וואס דער טאטע האט צו מל'ען זיין קינד.

זאג איך אז הגם ס'איז דא טאקע א מצוה אויף בית דין צו מאכן ברית מילה, אדער אזויווי דו זאגסט אויף אלע אידן, אויף יענץ איז נישט דא די ברכה. די ברכה, טענה'ט דער רמב"ם, איז א ברכה אויף די מצוה פון די טאטע.

שיטה אחרת: בית דין קען מאכן די ברכה

זאגט דער רמב"ם, אז דו זאלסט וויסן אז ס'איז דא וואס קריגן זיך מיט מיר, **ויש מי שהורה**, ס'איז דא וואס האבן יא גע'פסק'טן אז די בית דין, **שיברכו יושבי בית דין או אחד מהן**, אדער די בית דין אדער סיי ווער אלס א רעפרעזענטער פון די פאלק, קען מאכן די ברכה. וואס זענען זיי געלעגן? זיי האבן נישט פארשטאנען אזוי ווי דו די חילוק צווישן די טאטע אדער די כלל ישראל. זיי האבן געהאלטן אז אייביג איז א מצוה אויף אלע אידן, אפשר די טאטע איז נאר א מצוה מן המובחר. נישט אז ס'איז אפילו א גזירה דקרא, ס'איז מער לכאורה א מצוה מן המובחר. ס'טייטש, יעדער איד האט א מצוה אז ס'זאל ווערן אלע אידן גע'מל'עט, און אויך דער טאטע האט א מצוה צו מל'ען זיין זון. ס'איז צוויי מצוות אויף די זעלבע נושא, אבער ס'איז צוויי אנדערע מצוות. וועגן דעם האלט דער רמב"ם אז ס'מאכט נישט קיין סענס אז א צווייטער זאל מאכן די ברכה.

און נאך א מצוה אויף די זון. די חיוב ליגט דאך אויף צוויי מענטשן. ס'איז נישט אז אויב די טאטע... אויב די טאטע איז נישט דעמאלטס... אקעי, מ'דארף טראכטן, וויאזוי איז די ארבעט דא, אז די טאטע און אויף די זון איז דא א סובסטיטוט? לויטן רמב"ם איז צוויי מצוות. די עולם האט א מצוה, יעדער איד האט א מצוה אז ס'זאל ווערן אלע אידן גע'מל'עט, און אויך דער טאטע האט א מצוה צו מל'ען זיין זון. ס'איז צוויי מצוות אויף די זעלבע נושא, אבער ס'איז צוויי אנדערע מצוות. וועגן דעם האלט דער רמב"ם אז ס'מאכט נישט קיין סענס אז א צווייטער זאל מאכן די ברכה.

ברית, אדער תפילות פאר די קינד, איז דא צוויי. דא תפילות וואס מען בענטשט די קינד, איז דא תפילה וואס מען בענטשט בזכות מילה, אז זאלן אידן געבענטשט ווערן... אפשר מיינט זיך ציפוש דער קינד? לאמיר זען.

הלכה א: ברכת המוהל – "על המילה" אדער "למול את הבן"

המוהל מברך קודם שימול, ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על המילה, אזוי מברך דער מוהל קודם שימול, אזוי ווי יעדער ברכת המצוה טוט מען פאר די מצוה, דער וואס מאכט דער וואס מל'עט, זאגט ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על המילה, דאנק דער אייבערשטער וואס האט געגעבן מצוות מילה פאר אידן.

אם היה מל בן חבירו, אויב דער מוהל איז נישט דער טאטע פון דער קינד, קען אים נישט זאגן למול, מען געהייסן מילה, ווייל דער חובה איז נישט אויף דער ספעציפיק מוהל, דער חובה איז אויף דער טאטע, אויף די בייזן אויף כלל ישראל, נאר ער מאכט די ברכה אויף די מצוה פון מילה, **אבער ואם מל בנו, זאגט ער די בעסערע ברכה, ווייל די מצווה איז ממש אויף אים. דעמאלט זאגט ער די זעלבע ברכה, נאר ער זאגט וציוונו למול,** עס איז ער בער נישט, על המילה, נאר די מצווה איז צום מל'ן זיין אייגענע קינד.

זיי גוט, דאס איז דער כלל וואס אונז האבן געלערנט שוין אין הלכות ברכות, אז יעדע מצוה וואס מ'טוט, דער וואס טוט אליינס, מען זאגט מען זאגט מיט אים לעשות אדער למול, און מען טוט פאר א צווייטן, מען זאגט מען על, חוץ מיט פארשיידן יוצאים מן הכלל, וואס מ'לערנט דארט. דאס הייסט למשל מצוות רשות, על נטילת ידים, ווייל מ'דארף נישט, וכדומה. אבער עס איז דא די רשות פון על קריאת מגילה, און כ'מיין לשמוע קול שופר אדער ווייטער.

הלכה א (המשך): ברכת "להכניסו בבריתו של אברהם אבינו"

ואבי הבן מברך ברכה אחרת, ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וציוונו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו.

דער אייבערשטער האט געמאכט א ברית מיט אברהם אבינו אז ער זאל זיך מל'ן, דער אייבערשטער האט אויף דעם כורת געווען א ברית, און מ'רופט דאס אפילו א ברית. א ברית מיינט אייביג אז ס'גייט צוויי וועגן, אז ס'איז א רילעיאנשיפ, אז אברהם אבינו האט געטון א שווערע זאך פארן אייבערשטן, און דער אייבערשטער האט א געוויסע קאמיטמענט פאר אברהם אבינו ובניו, און ממילא ברענגט מען אריין די קינדער אין ברית של אברהם אבינו.

פארוואס מאכט דער טאטע די ברכה "להכניסו"?

זאגט ווייטער דער רמב"ם, פארוואס מאכט עס פונקט דער טאטע? די מצוה ביי ברית של אברהם אבינו, פארוואס איז עס דער טאטע? **שהמצוה על האב למול את בנו,** די מצוה אויף דעם טאטן צו מל'ן זיין אייגן קינד, **היא יתר על המצוה שמצווין כל ישראל,** איז מער און שטערקער ווי די מצוה וואס אלע אידן זענען מצווה **שימולו כל ערל שביניהם.**

דער רמב"ם זאגט עס דא זייער קלאר, איך מיינן נאך קלארער ווי ס'איז געזאגט געווארן ביז יעצט, אז אלע אידן האבן די מצוה אז יעדער איינער וואס וואוינט צווישן אידן, יעדער וואס איז צווישן די אידן, יעדער ערל צווישן די אידן, זאל זיין גע'מל'עט, נישט קיין חילוק צו ס'איז א, פארשטייט זיך, א אידיש קינד, אדער אפילו א עבד, א גר וואס קומט צווישן אידן, דאס איז א מצוה אויף אידן. אבער דאס איז נישט די עיקר מצוה אדער די יתרידיגע מצוה, די חשוב'ע מצוה. לכאורה איז דאס אזוי ווי ענליך, ס'סאונדט ענליך, ס'איז נישט די זעלבע מצוה, אבער מ'האט גערעדט אז ס'איז ענליך צו מצות תלמוד תורה. ס'איז דא א מצוה אויף אלע אידן, און בפרט איז דא א יתר, נאך א מצוה, אז דער טאטע זאל מל'ן זיין זון.

חידוש: צוויי באזונדערע מצוות – "למול" און "להכניסו"

און דא איז א חידוש, דער רמב"ם זאגט, ס'שטימט נישט אזוי גוט, ווייל דער סטאנדארד פון רמב"ם, לאמיר זאגן, דער סטאנדארד פון רמב"ם אז דאס איז א ברכת המצוות, דארף דאך זיין "ציונו". "וציונו" איז זיכער א נוסח פון ברכת המצוות. פרעגט דער רמב"ם, וואס הייסט, ווי טרעפט מען א מצוה

מצוה, אבער, להכניסו בבריתו של אברהם אבינו" דערמאנט די מעשה אז די איז נאך עלטער, דאס איז נאך א חלק פון די התייחסות פון כלל ישראל נאך אין צייטן פון אברהם אבינו.

זאגט דער רמב"ם ווייטער, „ואם היו שם עומדים" – די מציאות פון די ברית של אברהם אבינו, עס איז נישט א מצוותו של אברהם אבינו, עס איז די ברית וואס איז געגעבן צו אברהם אבינו, און עס גייט צו אונז דורך דעם וואס מיר זענען מקיים מצות מילה.

שטימט. שוין. זאגט דער רמב"ם ווייטער, „ואם היו שם עומדים" – אויב עס איז דא נאך מענטשן ביי די ברית, „אומרים" – זאגן די מענטשן די נוסח, די תפילה, „כשם שהכנסתו לברית" – אזוי ווי דו האסט אים אריינגענומען. די טאטע זאגט „הכנסתו", יא? מ'רעדט דא אביסל פון די קינד, מ'איז אלעס מרמז צו די קינד, מ'זאגט עס אויף די קינד. אזוי ווי דו האסט אים אריינגעברענגט לברית, טאקע אז דו האסט אים געמאל'עט, האסט אים גענומען א מוהל, „כך תכניסו לתורה, לחופה ולמעשים טובים". די זעלבע זאך, דו זאלסט האבן די זעלבע סייעתא דשמיא וואס דו האסט געהאט, אזוי ווי דו ביזט זוכה געווען צו לערנען מיט דיין קינד, אזוי ווי די חיוב וואס א טאטע האט די מצות תלמוד תורה פאר די קינד, און חופה ולמעשים טובים, די קינד זאל זוכה זיין צו חתונה האבן. אפילו די טאטע האט נישט קיין חיוב, אבער די סדר איז דאך אז מ'איז מכניס א קינד צו חופה, און א מענטש זאל זוכה זיין צו מעשים טובים. יא, מעשים טובים קען מען נישט טוהן פאר אים, אבער ער זאל זוכה זיין צו מעשים טובים.

דער סטאטוס פון „כשם שהכנסתו" – א תקנה אדער א ברכה?

אויב מ'איז נישט קיין מענטש – אלא די תורה מיינט סימפל, ער זאל אים ברענגען אין חדר אזויווי מ'האט געלערנט הלכות תלמוד תורה. למשל, אויב איז נישט דא עומדים דארט, זאגט נישט דער טאטע אזויווי איך האב. ס'זעט דא אויס אז ס'איז מער אזויווי א ברכה, ווען איינער זעט, אזויווי ווען איינער זעט א בוים, א שיינע בוים, מאכט ער ברוך שכה לו בעולמו. ס'שטייט דארט אין אמצע פון א ברית, ווערט פאר אים א ברכה. ס'איז אביסל אנדערע, וואלסט ווען געקענט זאגן ווי מ'האט גערעדט פון די זאכן וואס מענטשן זאגן ווען זיי זעען געוויסע מצבים. ווען א מענטש זעט א לוי, זאגט ער ברוך דיין האמת. ווען ער לערנט א קינד זיין מצות, ברית של אברהם אבינו, שטייען די עומדים און זאגן זיי כשם שנכנסת לברית, אזוי זאלסטו אריינגיין.

איך וואלט געזאגט אזוי, ס'איז דא וואס איז מעכב. למשל, ס'איז נישטא קיין שום, דער רמב"ם זאגט נישט אז מ'דארף ברענגען א מנין פאר א ברית מילה. ס'איז אוודאי א שיינע זאך, ס'שטייט אין שולחן ערוך אז מ'זאל ברענגען א מנין לכתחילה, אבער ס'איז נישט... די בעסטע עצה וואס זיי האבן אים גע'עצה'ט, אברהם אבינו, נתן עצה למילה. ס'שטייט אין די ראשונים אז מ'זאל עס טון בפרסום. ס'שטייט אין חז"ל, אדער ס'שטייט אין חז"ל פאר יעדער ברית מילה, אז מ'זעט אין חז"ל פון די ברית וואס דער רמב"ם ברענגט פון די דריי ברכות. דער נארמאלער סדר איז, ס'שטייט א טאטע, ס'שטייט א מוהל, און ס'שטייט דער עולם. מ'גיבט פאר יעדער איינעם א ברכה: פאר'ן מוהל על המילה, פאר'ן טאטע להכניסו, און פאר'ן עולם א ברכה פאר די קינד.

אבער ס'איז אויך א תקנה. איך מיינ אז דער גליון מהרש"א האט געזאגט אין הלכות ברכות אז ס'איז דא דברים שתקנו חכמים שאין בהם פתיחה וחתימה. מענטשן מיינען אז דאס כשם שנכנסת איז סתם אזא זאך וואס מ'זאגט, ס'איז נישט אזא מין ברכה. וואס ס'זעט אויס פון רמב"ם אז ער פארשטייט אז דאס איז א תקנה. די חכמים האבן מתקן געווען פארשידענע סארט ברכות ואמירות, נישט אלע פון זיי האבן א ברוך, אבער ס'איז אויך א ברכה פאר'ן טאטן. פונקט ס'שטייט נישט ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם, אבער ס'איז א ברכה וואס האט א תקנה. און ס'באלאנגט פאר די רול פון די עומדים שם.

וואס מאכט סענס, ווייל דו ביסט נישט מסכים? ברית של אברהם אבינו האט א חלק אין דעם, די יסוד פון אידישקייט איז צו זיין א חלק פון ברית של אברהם אבינו. אבער דער עולם שטייט דארט. האט א מצוה צו פועל'ן בפועל

דרך אגב, וואס דו זעסט אז דער וואס האט געזאגט "אחד מהן" האט פארשטאנען אז בית דין, אזוי ווי איך האב געזאגט ווען מיר האבן געלערנט ביי בית דין, בית דין מיינט נישט דווקא די בית דין, ס'איז נישט קיין ספר שופטים. בית דין מיינט צו זאגן אז ס'איז נישט נאר א חיוב אויף די טאטע, ס'איז א חיוב אויף כלל ישראל צו נעמען קעיר אז קינדער זאלן גע'מליעט' ווערן. בית דין איז דער וואס נעמט קעיר פון מצוות כלליות.

דיסקוסיע: דער חיוב פון אן ערוואקסענער וואס מ'לעט זיך אליין

ס'איז אינטערעסאנט, איך טראכט דאך יא צו ווען אן עלטערער מענטש מ'לעט זיך אליין, אזויווי דער רמב"ם האט פריער געזאגט די הלכה איז, צו זיין חיוב וועט אויך זיין אזוי א חיוב אויף גאנץ כלל ישראל, אדער איז עס על כל פנים אזויווי א טאטע אויף זיין קינד? לויט די רמב"ם, לכאורה איז עס מער ווי סתם אזויווי א יעדער איד איז מחויב צו מל'ן יעדן איד, א זיכערע חיוב אויף אים, ווייל די כרת איז דאך אויף אים?

אמת, אמת. לויט די רמב"ם זאגט ער דאך אויך נישט די ברכה "להכניסו". "להכניסו" איז עצמו נישטא. אקעי, ווייל די מצוה איז עפעס נישט געווען אזוי, די תוכן המצוה איז נישט געווען אזוי. לויט די רמב"ם זיכער נישט. לויט אנדערע מענטשן וועט מען טראכטן. לויט די רמב"ם איז זיכער אז א מענטש וואס מ'לעט זיך אליינס, טוט ער נישט די מצוה פון "האב למול את בנו". ער טוט עפעס אן אנדערע מצוה, מצות מילה, אבער נישט מצות "להכניסו".

לכאורה די אנדערע שיטה וועט זאגן, "וואס הייסט?" זיי קענען זאגן אז ס'איז סתם צוויי ברכות, איינס איז מער אזא ברכת השבח, ער זאגט אויך "וציונו". און ממילא איז, "להכניסו" מיינט ער קומט אריין אין כלל ישראל, דער רעפרעזענטאטיוו פון כלל ישראל זאגט עס, עפעס אזוי.

שיטת הראב"ד: דער סנדק מאכט "להכניסו"

אזוי זאגט דער ראב"ד. מיר האבן געלערנט אז דער ראב"ד זאגט אז ער האלט אזויווי די שיטה וואס דער רמב"ם זאגט מ'זאל נישט טון, און ער זאגט אז די מנהג איז אז דער סנדק מאכט עס. וואס דער ראב"ד רופט סנדקות, זאגט ער. אבער ער זאגט טאקע פשט, ער איז דער מכניס, ער מאכט סענס, ער איז דער רעפרעזענטאטיוו פון כלל ישראל וואס ער ברענגט דעם יונגל אין ברית של אברהם אבינו.

ברית של אברהם אבינו – די דואלע שכבות פון מצות מילה

ברית של אברהם אבינו מיינט נישט כלל ישראל. מ'איז דאך חושש פאר כלל ישראל אויך אלס ערל, אבער מ'מיינט ברית של אברהם אבינו. די ברכה האט גראדע אין זיך אן אינטערעסאנטע זאך, ווייל די מצות מילה שטייט אין די תורה ביי אברהם אבינו, אבער ס'איז דא א משנה אז די חיוב דערפון איז ווען משה רבינו איז מצווה געווארן ביי סיני. אין די ברכה איז דא ביידע זאכן, אשר קדשנו במצוותיו וציוונו אז ס'איז א משה רבינו'ס מצוה, אבער להכניסו בבריתו של אברהם אבינו דערמאנט די מעשה אז ס'איז נאך עלטער, ס'איז נאך א חלק פון די התייחסות פון כלל ישראל נאך אין די צייטן פון אברהם אבינו.

זאגט ער ווייטער, "ואם היה אברהם אבינו" – די מציאות פון די

ברכת העומדים און ברכת „אשר קדש ידיד מבטן"

ברכת העומדים: „כשם שהכנסתו לברית..."

און אזוי טאקע פירט זיך דער רמב"ם אזוי ווי דער מקום וואס ער איז, ער איז דער מכניס, עס מאכט סענס, ער איז דער רעפרעזענטער פון כלל ישראל צו אריינברענגען דעם יונגל אין ברית של אברהם אבינו.

ברית של אברהם אבינו מיינט נישט כלל ישראל מוז א חלק פון כלל ישראל אויך אלס א ערל, אבער מען מיינט דער ברית של אברהם אבינו, דאס מיינט עס. די ברכה האט גראדע אין זיך אן אינטערעסאנטע זאך, ווייל די מצות מילה שטייט אין די תורה ביי אברהם אבינו, אבער עס איז דא א משנה אז די חיוב דערפון איז ווען משה רבינו איז נצטוה געווארן בסיני. און די ברכה האט דא ביידע זאכן, עס איז געשטאנען „וציונו" אז עס איז משה רבינו'ס

גלייך ווען ער גייט געבוירן ווערן, נאך אכט טעג גייט מען אים שוין מאכן א ברית, אנדערש ווי זיין טאטע און ווי ישמעאל'ס ברית. ניין, ישמעאל'ס ברית איז געווען גלייך נאך יצחק'ס ברית, דאכט זיך מיר. ניין, ניין, ער איז געווען דרייצן.

„וחוק בשארו שם“. און נאכדעם וואס ער איז געבוירן געווארן, האט דער אייבערשטער געמאכט א חוק אין זיין שאר, וואס מיינט אין זיין בשר. דער אייבערשטער האט אריינגעלייגט א חוק אין אים, דאס הייסט א ברית, א סימן אז ער איז א איד. חוק מיינט אריינגעקריצט, אדער חוק מיינט א מצוה? ס'קען מיינען ביידע זאכן. ער האט אונז געגעבן א מצוה, אדער ס'מיינט אריינגעקריצט אין זיין בשר, א חוק. איך ווייס אז ס'איז דא אן ענין פון „חוק“. חוק זאגט מען אמאל אויף עפעס א זאך וואס מ'לייגט, נישט דווקא אז ס'מיינט קריצן. ס'קען מיינען א דבר קבוע, ווי א מנהג. אקעי, „לחם חוקם“. א ברית מילה איז א בחינה פון א טעטו.

„וחוק בשארו שם“. און זיין צאצאים, די קינדער פון יצחק ווייטער, **„חותם באות ברית קודש“**, ער האט געמאכט די מצוה זאל האבן די אות ברית קודש, דאס האט געשטעמפלט מיט די צייכן פון א הייליגע בונד.

ווער איז דער „חותם“?

יא, אבער ס'איז אינטערעסאנט, ווער איז חותם אות ברית קודש? דער מוהל וואס טוט ער טוט... דער אייבערשטער. יא, אבער די זעלבע וואס מאכט המוציא לחם מן הארץ. דער מוהל טוט דאך דעם דבר השם. איי, אלע ברכות גייען אזוי, רייט? יא, אבער ס'איז אן אינטערעסאנטע... אלע ברכות זאגט מען... דער אייבערשטער איז חותם דורך די אלע מהלכים וואס טוען די עבודת ה'. יעדע ברכה איז געקומען צו זאגן אז וואס געשעט אין די טבע, אדער וואס מענטשן טוען, טוט דער אייבערשטער. בעיקרו, „אשר קדשנו במצוותיו וציוונו“ מיינט אויך אז דער אייבערשטער האט אונז געגעבן די ציווי, מ'לייגט זיין נאמען אויף די מצוה. איך מיין אז דאס איז דער פשט. איך וויל צוריקגיין צום סוף.

„על כן“ – דער איבערגאנג פון שבת צו בקשה

„על כן“, יעצט בעט מען. יעצט בעט מען. אזוי ווי דער רמב"ם, די אנפאנג איז אזוי ווי א שבת, אז מ'דאנקט דעם אייבערשטן וואס האט געטון צו אונז די זאכן, אז ער האט געגעבן מצוות פאר אונזערע עלטערן. על כן, יעצט בעט מען. ניין, דער רמב"ם האט געטייטשט אין זיין תשובה אז ביז דא זאגט מען נאך. דער רמב"ם זאגט אזוי: על כן, וויבאלד אז דער אייבערשטער האט געגעבן א ברית, **„ושכר זאת“**, און די שכר פון דעם ברית, די אנדערע זייט פון די ברית, א ברית איז דאך א דיעל פון צוויי צדדים, **„אל חי חלקנו לעד“**, דער לעבעדיגער גאט איז אונזער חלק, איז אונזער גאט אויף אייביג. סא, ווייל אידן האבן אויף זיך אן אות ברית קודש, אידן מאכן די ברית, וואס איז א כריתת הברית, און לעומת זה דער אייבערשטער וואס ער טוט צוריק, אזוי ווי אונז זענען מיוחדים מיט די אות ברית קודש, און ער איז „חלקנו לעד“, ער איז אונזער גאט. זאגט דער רמב"ם, יעצט הייבט מען אן זיך מתפלל זיין. און דער רמב"ם לייגט צו, ער האט נאכגעקוקט די לשון אין א תשובה, ער זאגט, **„הוי צורנו“**. יעצט הייבט מען אן מתפלל זיין.

דער נוסח פון דער בקשה

„צורנו“, באשעפער, איך בעט דיר, **„צוה את מצותך ציוויתו לקדושים“**, אזוי ווי דו האסט מצוה געווען לקדושים... לכאורה מיינט ער די יקרי יהושע, רייט? אזוי ווי דו האסט מצוה געווען די קדושים צו מאכן א ברית מילה... ניין, ניין, אזוי ווי איך מיין אז „ציווהו“ טייטשט נישט אזוי ווי איך האב געמיינט אז „ציווהו“ טייטשט אזוי ווי דו האסט געזאגט. אזוי ווי ס'טייט „ציווה“, וואס מאכט די סנדל לשון ציווי. ער מיינט צו זאגן, אזוי ווי זיי זענען מקיים וואס ער האט צוגעזאגט פאר די הייליגע, אז ס'וועט זיין א ברית פון צוויי

ברכת „אשר קידש ידיד מבטן“ – המשך: טייטש פון „צוית“ און „ידידות שארינו משחת“

טייטש פון „צוית להציל“

די ברית של אברהם אבינו. סא די עומדים זענען בעצם די אידן, יעצט ביסטו א פארט פון די אידן, ס'מאכט א פערסענט.

זאגן זיי אויך, מיינ נישט אז ס'איז גענוג, האסט געהאט א ברית, דו ביסט שוין יוצא געווען מיט א איד, דו דארפט אים מאכן תורה, דו דארפט אים מאכן חופה, דו דארפט אים מאכן חתן תורה. אבער דאס איז נישט נאר אזוי, ס'איז א שיינע ברכה. כשם שנכנס, כשם שיכנס.

דער נוסח „כשם“ – פיוטישע פארמולירונג

ער זאגט פשוט א... ניין, זייער אסאך מענטשן ווילן טייטשן און ווילן מאכן ספעציעלע דרשות אויף „כשם“. איך האלט נישט אז כשם ווערט זייער אסאך מאל גענוצט זייער אזוי ווי... ס'איז א ברכה, ס'איז א ברכה אויף די אקעזשן, דו ווילסט קאנעקטן, דו ווילסט בעטן אויף די קינד, אבער דו ווילסט עס מאכן אזא פיוטערדיגע זאך. ס'איז קאנעקטעד מיט א ברית. מ'זאגט אז ער זאל לעבן איבער א יאר, ער זאל זיך זען ביים קינד'ס חתונה.

דיגרעסיע: א מעשה וועגן ברית בצנעה

א איד האט מיר לעצטנס געפרעגט, א איד האט פאר סאם ריזען געוואלט מאכן א ברית אזוי ווי אן מענטשן, בצנעה, נאר דער מוהל מיט די בעלי הבית. איך האב אים געברענגט דריי ראיות אז מ'דארף יא האבן א ציבור. איינס געדענק איך, ס'שטייט „עדיין אותנו עושה בשמחה“. האב איך געזאגט, בשמחה מיינט מ'מאכט עס אונטער א סעלעברעישאן. האט ער מיר געזאגט אז רבי יונתן, טאקע ביי אזא שיעור ווען איך האב אים גערופן, אז ס'איז דא נישט קיין ראיה, ס'שטייט „עדיין אותנו עושה בפרהסיא“. אה, פרהסיא, אה, זייער גוט. אבער אפילו בשמחה מיינט, בשמחה מיינט נישט אז מ'מוז זיין אין א גוטע מאוד, בשמחה מיינט מיט א שמחה, מיט א סעלעברעישאן.

„ואם היו שם עומדים“ – אפשענעל אדער חיוב?

אבער דא, „ואם היו שם עומדים“, איז אביסל א ראיה אז דער רמב"ם קוקט שוין ווי א חיוב, ווייל אויב יא וואלט ער געזאגט „והעומדים אומרים“. אבער דער רמב"ם שרייבט נישט אז ס'איז א חיוב, ווייל ער קען שרייבן „והעומדים אומרים“, וואס דאס אליינס זאל זיין א שטיקל אינדיקעישאן אז מ'זאל. „ואם היו שם“ איז אזוי ווי ס'איז אפשענעל. און דער רמב"ם איז זייער מדקדק צו שרייבן נאר וואס מ'דארף. וואס מ'דארף נישט, איז קוק אין דעם אין סייד סידור.

ניין, אפילו אויב לאמיר זאגן אז ס'איז דא אן ענין פון „ברוב עם הדרת מלך“, אבער דער רמב"ם, ס'איז דאך א גענצע מצוה כללית, און אזא כלל וויי, אז מצוות וואס מ'קען זאל מען טון ברוב עם, איז נישט קיין דין אין ברית מילה, זאל דער רמב"ם עס זיכער נישט דא שרייבן.

ברכת „אשר קדש ידיד מבטן“

אקעי. **„ואחרי כן מברך אבי הבן“**, דא איז נאך א ברכה, א ברכת הבקשה, א תפילה אזא וואס מ'זאגט לכבוד די ברית. און דערנאך איז דא די ברכה **„אבי הבן או המוהל או אחד מן העומדים שם“**. די ברכה קען מאכן איינער פון די דריי, אדער דער טאטע, אדער דער מוהל, זעט ער אז דאס פאסט אזוי מער, אדער נישט, אדער מ'איז מכבד איינעם. ווי מ'זאגט אזוי, איינער פון די דריי מענטשן. ער זאגט אז א ברית קומט מיט דריי מענטשן, א טאטע, א מוהל, און אן עומד. ער וואלט נישט געזאגט „אחד מן העומדים“, וואלט מען געמיינט אז נישט דער טאטע מעג עס זאגן.

דער נוסח פון דער ברכת

זאגט ער אזוי: **„ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם, אשר קדש ידיד מבטן“**. ס'איז א נוסח'דיגע מליצה, און לאמיר עס טייטשן אזוי ווי רש"י טייטשט. דער רמב"ם אליין טייטשט נישט די שטיקל, אבער מ'בענטשט דעם אייבערשטן וואס האט מקדש געווען „ידיד מבטן“. זאגט רש"י אז ס'מיינט יצחק אבינו, אז יצחק אבינו איז שוין נתקדש געווארן מבטן. דאס הייסט, ער איז שוין געבוירן געווארן נאכדעם וואס אברהם אבינו איז שוין דורכגעגאנגען די ברית של אברהם אבינו. נאכדעם וואס אברהם אבינו איז שוין אין זיין חשיבות, ווערט ער שוין געבוירן צו א אידישע טאטע, און

סאו דא די שהחיינו איז אויף די זעלבע מצוה. דער רמב"ם האט שוין דערמאנט די שהחיינו אין הלכות ברכות, סוף הלכות ברכות, ער האט געזאגט אויף יעדע מצוה הבאה מזמן לזמן מאכט מען שהחיינו, אדער א מצוה וואס קומט נישט מזמן לזמן, ברית מילה איז דאך נאר איינמאל אין לעבן, אבער ס'קומט על ידי קנין שאדם קונה, אזויווי ער זעט א דוגמא ברית מילה, ער האט א זון און ער מאכט א ברית, מאכט ער שהחיינו אז ער האט געבוירן א זון אז ער קען מאכן די ברית מילה. אבער ס'איז זיכער א שהחיינו אויף די מצוה, נישט אויף די האבן א קינד. אויף האבן א קינד איז דאך א בשורה טובה, דארף ער מאכן אן עקסטערע הטוב והמטיב אדער שהחיינו.

מנהג אשכנז – מ'מאכט נישט שהחיינו

Speaker 1

לענינו, אונזער מנהג איז אז מ'מאכט נישט שהחיינו, נאר די ספרדים פירן זיך יא צו מאכן, מחלוקת מחבר רמ"א און אזוי ווייטער.

און די הגהות מיימוניות האט אויף דעם שטיקל, איך זע אז ס'איז צווישן די אשכנז'ישע פוסקים געווען אסאך סיבות פארוואס נישט. די הגהות מיימוניות ברענגט ווייל די תינוק איז בצער, און אויף דעם פרעגט מען אים אפ אז מ'זעט אין חז"ל אז ביי א ברית איז א שמחה.

ברכת ,,להכניסו" – פאר אדער נאך דער ברית?

דער רמב"ם'ס לשון: ,,ואחר כך" ביי ,,אשר קידש", נישט ביי ,,להכניסו"

Speaker 1

ס'איז אינטערעסאנט, ווייל מיר האבן דאס נארוואס גערעדט וועגן דעם. אויף די דריטע ברכה זאגט דער רמב"ם, **,,ואחר כך"**, אז נאך די ברית מילה מאכט מען די ברכה, **,,אשר קדש"**. אויף די ערשטע ברכה, **,,להכניסו"**, האט דער רמב"ם נישט געזאגט צו מ'מאכט עס פארדעם אדער נאכדעם. ס'איז משמע פון זיין לשון אז מ'מאכט עס פאר די ברית, אזוי טוען אונז אויך.

תשובת הרמב"ם – ,,להכניסו" איז א ברכת השבח

Speaker 1

אבער איינער האט א תשובת הרמב"ם, וואס ער האט אים געפרעגט וועגן דעם, האט ער געזאגט אז די ברכה, **,,להכניסו"**, האט דער רמב"ם געזאגט אז ס'איז נישט קיין ברכת המצוות, ס'איז א ברכת השבח, ממילא קען מען עס מאכן נאכדעם. ברכת המצוות דארף מען מאכן פארדעם, אבער סתם א ברכה קען מען מאכן נאך די מצוה.

קשיא אויף דער תשובה

Speaker 1

ס'שטימט אבער נישט וואס דער רמב"ם זאגט דא, ווייל דער רמב"ם זאגט אז ס'איז א מצוה על האב, די ברכה איז סתם א ברכת המצוות, **,,מצוה על האב למול את בנו"**, ער גיבט די טעם. דו קענסט זאגן אז ס'איז א שבח אויף דעם וואס האט יענע מצוה, דאס איז בעיסיקלי א ברכת המצוות. ס'שטימט מיר נישט.

Speaker 2

ניין, אבער ער איז קיינער, עס שטעלט זיך פשוט, פארוואס נאר דער טאטע קען זאגן די ווערטער, **,,להכניסו בבריתו של אברהם אבינו?"** די ברכת המצוה האט שוין דער מוהל געזאגט. אבער ער זאגט, פארוואס ער קען זאגן **,,להכניסו בבריתו של אברהם אבינו?"** ווייל ער האט די מצוה, **,,להכניסו בבריתו של אברהם אבינו"**. אבער די ברכת המצוה איז נישט געמאכט, דאס איז א ברכת השבח. ער איז נאר מסביר דא.

תשובת רבי אברהם בן הרמב"ם

Speaker 1

אבער איך וויל צוריקגיין צו די ברכה, **,,אשר קידש ידך מבטן"**. לאמיר ענדיגן דאס, איין סעקונדע. אבער ער ברענגט אז עס איז דא אן אנדערע

Speaker 1

ניין, ניין. אזוי ווי איך מיינן אז **,,צוית"** דא שטימט... איך וואלט געמיינט אז **,,צוית"** שטימט אזוי ווי דו האסט געזאגט. וואס שטימט **,,צויו?"** וואס מאכט נישט פאר די סענדע לשון **,,צויו?"** ער מיינט צו זאגן, אזוי ווי זיי זענען מקיים וואס דו האסט צוגעזאגט פאר די הייליגע קדושים אז ס'זאל זיין א ברית פון צוויי זייטן, אז דו וועסט אויך זיין להם לאלקים און זיין דא פאר זיי אין זכות פון די ברית מילה. בעטן מיר אונז דיר אז דו זאלסט טאקע טון אזוי ווי **,,צוית לקדושים"**, אז להציל זאלסטו מציל זיין ידידות שארינו משחת.

שטימט פון ,,ידידות שארינו"

Speaker 2

זיי האבן דאך אנגעהויבן **,,ידיד וחג בשארנו"**. רייט, ס'איז זיכער אז ס'איז גראמען.

Speaker 1

יא, דא זאגט ער, זאלסט מציל זיין די ידיד, די אייניקלעך פון די ידיד. זאלסט מציל זיין די אייניקלעך פון אברהם אבינו. דער רמב"ם שטימט אין זיין תשובה, **,,ידידות שארינו"**, ס'שטימט נישט אזוי גוט מיט דיין גראם וואס דו זאגסט, האט דער רמב"ם געטייטשט **,,ידידות שארינו"** די דבר האהוב, **,,ידיד"** מיינט דאך א באליבטע זאך, די באליבטע זאך פון אונזער פלייש, וואס דאס איז אונזער לעבן, און זיי האבן געזאגט אז אונזער נפש פארשטייט אונזער נשמה, אונזער דעת, משחת פון גיהנום. זייער זייער גוט. דורכדעם וואס מיר מאכן א ברית מילה, וואס דערמאנט אונז דעם אייבערשטן, אזוי ווי דער רמב"ם זאגט אין די הקדמה פון ספר אהבה, **,,האות בבשרינו לזכור את ה' תמיד"**, און מיר ווערן ניצול ווערן פון גיהנום. האט ער געמאכט א ברכה, מיר זאלן האבן א ישועת הנפש דורך די ברית, **,,ברוך אתה ה' כורת הברית"**.

,,כורת הברית" – דאפלטע באדייטונג

Speaker 1

זייער גוט. דער רמב"ם פארגעסט. ווייל, **,,כורת הברית"** קען ארויפגיין אויף די כריתת וואס מ'טוט אויף די קערפער, די שנייד, און ארויפגיין אויף דאס אז דער אייבערשטער האט כורת געווען א ברית מיט אידן, און מ'בעט אים דא די ברית. דער דימוי פון כריתת איז ברית, זאגט דאך רש"י ביי **,,ברית בין הבתרים"** אז די סדר פון מאכן ברית איז געווען צו שניידן עפעס, אמאל איז דאס א בהמה, און דא איז דאס שניידן אן ערלה. דורכדעם ווערט א בונד. און דאס מאל איז דאס שניידן די בשר ערלה, מיט דעם איז מען כורת הברית, און מ'בענטשט דעם אייבערשטן וואס איז דער כורת הברית. זייער אינטערעסאנט, ווייל דער מוהל אליין איז דאך סיי דער וואס איז חותם ברית קודש, ער איז אויך דער כורת הברית, ער טוט די מעשה כריתת ס'א ברית.

ברכת שהחיינו פון אבי הבן

הלכה ג – אבי הבן מברך שהחיינו

Speaker 1

אבי הבן מברך שהחיינו. זייער גוט. ס'איז דא נאך א ברכה דא. אבי הבן... מאכט א ברכה שהחיינו. סאו צוויי זאכן דארף מען פארשטיין. לכאורה דער אבי הבן, ווען ס'איז געבוירן געווארן די קינד האט ער געמאכט ברכות, אדער שהחיינו אדער הטוב והמטיב, אזויווי ווען איינער ס'געשעט אים א גוטע בשורה, אדער ס'געשעט אים א גוטע זאך. דער רמב"ם איז נישט אזוי קלאר. ער האט געזאגט ווען ס'ווערט געבוירן א זון.

Speaker 2

ניין, אבער ס'פעלט נישט אויס צו זאגן יעדע זאך.

שהחיינו אויף די מצוה, נישט אויף דעם קינד

Speaker 1

די מצוה פון מילת גרים, וואס א חלק פון דעם לכאורה, ביי ברית איז אויך דא הטפת דם ברית. „שאלמלא דם ברית לא נתקיימו שמים וארץ“. דם ברית איז זייער וויכטיג, ווייל דם ברית איז א... האלט די שמים וארץ, אן דעם וואלט שמים וארץ נישט געהאט קיין קיום. שנאמר, „אם לא בריתי יומם ולילה, חוקות שמים וארץ לא שמתי“. און דער פסוק גייט ארויף אויף די ברית תורה און ברית מילה. אזוי זאגן די מפרשים, אזוי זעט אויס לכאורה פון דעם וואס ער האט געלערנט אז ס'מיינט דם ברית מילה.

לכאורה, ביי די גער איז דא ביידע, ווייל ידי דם ברית גייט ער אריין צו ברית תורה.

פארוואס „למול את הגרים“ און נישט „על המילה“?

Speaker 1

סאן איך טראכט, זיי האבן זיך געמוטשעט נעכטן, איינעכטן, האבן זיי געלערנט וואס איז די מצוה פון למול את הגרים. די מצוה צו ווערן א גר, א גוי האט א מצוה צו ווערן א איד. לכאורה, די... און אויך די צווייטע ברכה וואס דו האסט געזאגט, „שאלמלא דם ברית“. סאן, לכאורה, ביי יעדע ברית מאכט מען צוויי ברכות. ס'איז דא א ברכה „על המילה“ אדער „להכניסו“. איך דארף פרעגן פארוואס זאגט מען דא „למול את הגרים“? ווייל דער וואס איז מל מאכט עס, ס'איז נישטא קיין טאטע דא וואס זאל מאכן „על המילה“.

Speaker 2

ניין, אבער דער וואס איז מל, ער איז נישט מחויב למול, ער איז נאר מצווה על המילה, אזויווי די מצוה וואס ער כאפט אריין, אבער ער איז נישט מחויב. אבער ער, דער וואס טוט עס, ס'איז נישטא קיין צווייטער וואס טוט עס בשליחות א צווייטן אדער עפעס. דער מוהל פון די גער, ער טוט די מצוה פון מילת גרים. דער עבד איז דער וואס איז מל אדער...

Speaker 1

ניין, א גר, א גר, א גר, א גר, אן עבד איז דאך א חילוק. א גר איז ווער ער ווערט געמולט, נישט קיין בית דין. דער מוהל, ער איז דער מקיים די מצוה.

פארוואס ביידע עלעמענטן אין איין ברכה

Speaker 1

איך זאג אז ביי יעדע ברית איז דא צוויי ברכות, „על המילה“ און נאכדעם איז דא א ברכה וואס איז מסביר די ענין פון ברית מילה, למשל די ברכה וואס מיר זאגן „צוה להציל ידיד“ – ניין, „צוה“ איז יענץ איז א ווערטיע פון ברכת המצות. אבער די צווייטע ברכה וואס מ'זאגט נאכדעם איז אז מיט דעם איז מען ניצול משחת, מ'רעדט פון די מעלה אז די וועלט שטייט אויף ברית מילה, א איד קען נישט גע'הרג'עט ווערן וועגן דעם, וואטעווער.

ס'איז דא א ברכה אויף גרים, מאכן ביידע אויף איינמאל. אנשטאט מאכן צוויי ברכות „על המילה“ און נאך א זאך, מ'קען דאך נישט זאגן יענע ברכה אויף גרים ווייל ס'איז דאך נישט, ער איז דאך נישט קיין ידיד פון אברהם אבינו. ממילא קען מען אויך נישט בעטן די ספעציעלע ברית אבות. בעט מען דא אויף די ברית וואס דער אייבערשטער האט כורת געווען מיט אידן, ס'זאל ווערן דא פון אן אנדערע ברית. ס'איז א יוניווערסאל זאך. און דא זעסטו אז דער רמב"ם גייט בעצם אז א גוי קען אויך טון די ברית, טו א ברית און דו וועסט ניצול ווערן.

די מצוה פון א גוי צו ווערן א איד

Speaker 1

בעצם, וואס דארף א גוי טון? א גוי דארף ווערן א איד. איך זאג אז ס'איז דא א מצוה אויף יעדן גוי צו ווערן א גר, לדעתי בלי ספק, און דאס איז די מצוה פון וואס מ'רעדט דא פון די גר. נאר א גוי האט נישט די ברכת המצות ווייל ער איז דאך א גוי, א גוי האט נישט קיין מצוות. אבער למפרע, נאכדעם וואס ער איז געווארן א איד, איז דאך געווען א מצוה צו ווערן א איד, און נאר אזוי דארף עס זיין צו זיין א גוי. און דאס „דם ברית“ מיינט דאך די דם ברית, פון דעם ווערט מען א איד, אויף דעם איז נישט קיין שום עבירות, פארשטייט?

תשובה פון דעם רמב"ם'ס זון, רבי אברהם, וואס זאגט אז דער רמב"ם האט יא געזאגט למעשה אז מען דארף זאגן די ברכה פארדעם, און נישט אזוי ווי ער האט געברענגט פון רב האי גאון אז מען קען עס זאגן נאכדעם אויך. איך מיינ אז עס שטימט בעסער מיט וואס עס שטייט דא אין רמב"ם, און עס קען זיין אז דאס איז די אמת'דיגע משנה ברורה, אפשר איז דער רמב"ם חוזר געווען שפעטער. יא.

Speaker 2

ס'האט נישט קיין חילוק, ער מאכט עס לאו דווקא פארדעם. אזוי האט געזאגט רב האי גאון און דער רמב"ם אין איין תשובה, אבער נאכדעם זעט מען אז מען האט זיך נישט געפירט אזוי. אונז פירן זיך אויך אז מען זאגט עס פארדעם, אדער בשעת מעשה אז דער מוהל מאכט עס שנעל, נאך דער מוהל'ס ברכה פון „על המילה“.

דיגרעסיע: כריתות און מילה

Speaker 1

אבער איך מיינ די „ציר אנו ציווה להציל ידידות“ מיינט פשוט אז עס איז דא א איסור כריתות, א חיוב כריתות אז מען זאל נישט האבן א שבועה פארנעבן נישט. ווען מען מלט זיך, גייט מען ארויס פון די חיוב כריתות. כורת הברית, כריתות. אויב ער איז עובר אויף דעם, באקומט ער כריתות.

Speaker 2

ניין, ביי די מעשה פון משה רעדט מען וועגן דעם. אז מ'קומט מיט א „ויבאו שטיין ויבקש המיתו“, „המיתו“ איז געווענליך מיינ איך בסייף. סתם מיתה בתורה איז אמירה בסייף. ער האט געכאפט א שטיין און ער איז כורת את השד. און מ'זעט אז דאס איז אזוי ווי א משל פאר די זאך, אז ס'קען זיין א שורש הנפש מיט א ברית, דאס הייסט א ברית וואס ברענגט נאכדעם תורה און ברענגט דעת, איז דא א שורש הברית. און אויב נישט, איז דא, מ'איז בעצם דא, מ'האט שוין באקומען, דער אייבערשטער נעמט אראפ די חיוב כרת.

Speaker 1

דו זאגסט אז ס'קען זיין אן אינטערעסאנטע סימבאל אין ברית מילה, אזוי ווי למשל ערב יום הקדוש איז דא א מנהג צו נעמען פון די שמש לעקעך. אויב ס'איז נגזר געווארן צו בעטן, זאל מען זאגן צוזאמען מיט אים. אויב ס'איז נגזר געווארן צו שניידן, זאל מען יוצא זיין מיט...

Speaker 2

זי זענען מיר מחמיר אויף אחרונים אזוי, זעה איך א חידוש. קען זיין.

מילת גרים – ברכת המוהל

הלכה ד – המל את הגרים

Speaker 1

וואס טוט זיך איבער מילת גרים? האבן מיר פריער געלערנט אז ס'איז אויך דא א מצוה צו מל'ן גרים. זאגט דער רמב"ם, מילת הגרים, און די אנדערע ברכה, ס'איז נישט דער זעלבער נוסח, ס'איז דא א ספעציעלע נוסח. מ'זאגט „ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וציוונו“. ס'איז אן אינטערעסאנטע זאך, ווייל לכאורה, לאנג פריער, גלייב איך, האט מען געדארפט זאגן „על המילה“, ווייל ס'איז נישט די חיוב אויף אים. איך זאג די נוסח וואס איך טראכט. מ'זאגט די ברכה אזוי: „ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וציוונו למול את הגרים ולהטיף מהם דם ברית“.

„דם ברית“ – דאפלטע באדייטונג ביי גרים

Speaker 1

אנדערש, ס'איז נישט טאקע אן ערוה, אבער א בעיבי קענסטו נישט זאגן אז ס'איז אן ערוה, ס'איז א מילה, ס'איז א מצוה.

ס'איז דאך אן ענין פון כבוד די מצוה. ס'איז דא אפילו די כלים, מיר ווייסן מיר האבן פריער געלערנט מצבים ווען ס'איז דא א ספק מיט א חיוב מילה, און מיר האבן עס געלערנט לגבי דוחה זיין שבת און אנדערע זאכן.

גר שמל קודם שנתגייר, קטן שנולד מהול, אנדרוגינוס – הטפת דם ברית אן ברכה

זאגט דער רמב"ם אזוי: **גר שמל קודם שנתגייר**, וואס ער האט זיך גע'מל'ט נאך פאר ער איז זיך מגייר, די זעלבע זאך, ער האט זיך שוין גע'מל'ט, ער האט זיך גע'מל'ט אלס גוי, מ'מאכט א הטפת דם ברית. **וקטן שנולד מהול**, וואס אויך די הלכה איז אז מ'איז מטפסף נאר דם ברית, איז ווען מ'טוט די דם ברית, **אין צריכין ברכה**, ווייל ס'זעט אויס אז ס'איז נישט קיין דאורייתא די דם ברית.

מחלוקת רמב"ם און ראב"ד – ספק ברכות

די ענטפער איז אז דער רמב"ם האט געהאלטן אז די ברכה איז מספק, אדער ווייל קטן שנולד מהול איז פשוט א ספק על הקדושה. אמת'דיג, אפילו א גר איז א מחלוקת תנאים, מחלוקת בית שמאי ובית הלל, מחלוקת תנאים פשוט אין בית שמאי ובית הלל. ס'קען זיין אז דער רמב"ם וואס ער פסק'נט אז מ'דארף מאכן הטפת דם ברית, איז פשוט מספק, ווייל ער ווייסט דאך אז מ'דארף מאכן מיט זיין נאמען.

אבער ס'איז א ספק, ערשטנס ווייסן מיר נישט צו דער גוי האט מכוון געווען ביי די מילה לשם מצוות צו טון די מצוה, און נישט... איך מ'יין נישט, ס'איז א מחלוקת תנאים צו גר שמל ולא טבל, טבל ולא מל, און איך פארשטיי אז דער רמב"ם פסק'נט לחומרא אז מ'זאל מאכן הטפת דם ברית, אבער לחומרא מאכט מען נישט קיין... אבער מ'חמיר דא, מ'מאכט לחומרא ביידע וועגן. **וכן אנדרוגינוס**, אויך מ'ל'ט מען לחומרא מספק, און מ'מאכט א ברכה על המילה שאינה ודאי.

אקעי, איז דער ראב"ד איז מחולק, דער ראב"ד האלט אז ספק דאורייתא מאכט מען יא א ברכה. ס'איז דא א מחלוקת, דער ראב"ד האט אסומ'ט אז ספק ברכות איז נישט קיין כלל, ווייל ס'איז אנדערש. אבער דער ראב"ד האט, ס'איז דא א תוספות וואס מיר האבן געלערנט אין גמרא וועגן ודאי דבריהם וספק דבריהם. דער ראב"ד האט אסומ'ט אז ספק דבריהם מיינט צו זאגן אז ס'איז נאר א ספק מדרבנן, אזויווי דמאי, מדאורייתא איז אפילו נישט קיין ספק, דעמאלטס מאכט מען נישט קיין ברכה. אבער ווען מ'האט ממש א ספק דאורייתא, טענה'ט דער ראב"ד אז מ'מאכט יא א ברכה.

און דער רמב"ם האט געהאלטן אז אפילו דעמאלטס איז עס א ספק דרבנן, ווייל א ברכה איז דאך נאר מדרבנן, ס'איז אויף צו טון די מצוה דארף מען, אבער די ברכה איז א מדרבנן, דאס טייטשט ספק ברכות להקל, ס'מאכט מען נישט קיין ברכה. דער רמב"ם איז זייער קעגן מאכן מער ברכות, יא?

אז די אנדערע וואס קריגן זיך אויפ'ן רמב"ם האלטן אזוי ווי אז ס'איז א דין אין די מצוה, ממילא... איי, ספק דאורייתא? איז א מחלוקת צו מ'מאכט א ברכה.

גוי וואס וויל אראפנעמען זיין ערלה פאר רפואה – אסור לישראל למולו

אקעי, זאגט דער רמב"ם ווייטער, גוי, איז אזוי, מיר האבן געלערנט וועגן מל'ן א גוי, גייען מיר לערנען נאך א הלכה וועגן מל'ן א גוי. זאגט דער רמב"ם, **גוי שצריך לחתוך הערלה מפני מכה או שחין שנולד**, וואס א גוי וואס וויל שניידן זיין ערלה, אבער ער טוט עס ווייל ער וויל פטור ווערן פון עפעס א מחלה אדער א מכה אויף יענע פלאץ, **אסור לישראל לחתוך אותה**, טאר נישט א איד זיין דער וואס טוט די ברית מילה, די ברית, די אפשניידן. פארוואס? ווייל ס'איז דא א דין אז אידן טארן נישט אויסהיילן גוים בחנם.

דער דין פון "לא תחנם" – לא מעלין ולא מורידין

דער דין, דער דין פון "לא תחנם" ווערט געלערנט אין מסכת עבודה זרה, "לא תתן להם חנייה", "לא תחנם". די גמרא זאגט דארט, "לא מעלין ולא

איך מ'יין אז דאס איז די טייטש. ס'איז זייער שיין, ס'איז מער יוניווערסאל ווייל ס'איז דאך א גר.

פארוואס דער מוהל מאכט די ברכה, נישט דער נימול

:Speaker 2

אבער פארוואס זאל נישט די... מ'זעט עפעס אז דער מוהל מאכט די ברכה, נישט דער נימול. איך טראכט וועגן אן אדאלט, א איד וואס פאר סאם ריזען האט מען אים נישט גע'מל'עט, פארוואס זאל ער נישט מאכן די ברכה אויף זיין אייגענע מילה? אדער דער גר, ער טוט דאך די מצוה, זאל ער...

:Speaker 1

אבער ער טוט נישט די מעשה, חוץ אויב ער שניידט זיך אליין. אברהם אבינו האט זיך אליין געשניטן, אפשר איז דאס אנדערש, אבער חוץ פון דעם.

מילת עבדים – ברכת המוהל

הלכה ה – המל את עבדיו

:Speaker 1

אקעי, **„המל את עבדיו“**. המל את עבדיו מברך ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו למול את העבדים ולהטיף מהם דם ברית, שאלמלא דם ברית לא נתקיימו שמים וארץ". ביי א מל עבד של אחרים, מ'קען נישט זאגן למול ווייל ער האט נישט אויף אים די חיוב, זאגט ער **„על מילת עבדים ולהטבילם לשם ברית“** איז די רמב"ם'ס לשון. ביי א מל אדם גדול, א זייטיגער עלטערער וואס קומט אריין יעצט ווערט ער א גער אדער אן עבד, געווענליך זאל זיין א געוויסע צניעות, זאל זיין א געוויסע איידלקייט.

הלכות מילה, פרק ג' – המשך: ברכת מילת עבדים, מילת אדם גדול, ספק מילה, ומילת הגוי

ברכת המוהל ביי מל'ן עבדים

המלת עבדו, מברך ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו למול את העבדים ולהטיף מהם דם ברית, די זעלבע נוסח, **שאלמלא דם ברית לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה**.

ביי א מל עבד של אחרים קען מען נישט זאגן "למול", ווייל ער האט נישט אויף אים די חיוב, נאר "על מילת עבדים ולהטיף מהם דם ברית", איז דער המשך.

מילת אדם גדול – צניעות ביי דער מילה

ביי מל אדם גדול, איז דא א זייטיגע הלכה וואס קומט אריין, גענוי ווי מ'רעדט פון א גר און אן עבד. ביי א מילה דארף זיין א געוויסע צניעות, עס דארף זיין א געוויסע איידלקייט. געווענליך ביי א ברית מילה איז דאך א בעיבי. א בעיבי, א בעיבי'ס ערוה איז נישט שיין, מ'איז נישט מקפיד אויף א ערוה פון א בעיבי, על כל פנים נישט ביי א ברית מילה. אבער א מל אדם גדול, צריך לכסות ערותו עד שיברך, ואחר כך מגלה ומל.

חקירה אין די ראשונים: פארוואס איז ערוות קטן נישט א פראבלעם ביי ברית מילה?

ס'איז דא אן אינטערעסאנטע חקירה אין די ראשונים פארוואס טאקע. ס'איז דא אפילו א שאלה פון די תוספות און רמב"ם אין הלכות קריאת שמע, זאגט דער רמב"ם אז מ'טאר נישט ליינען קריאת שמע קעגן ערוות קטן. נאר מ'שלאפט מיט די אייגענע קינדער, מ'איז צוגעדעקט, אבער סתם ערוות קטן זאגט דער רמב"ם נישט. ס'קען זיין אז סתם איז דא א חילוק צווישן ברכה מיט קריאת שמע.

אבער די ראש זאגט אז ס'קען נישט זיין, ער מאכט א ברכה, דער אייבערשטער האט געגעבן א מצוה מ'זאל מל'ן א בעיבי, זאגסטו אז די מצוה איז אן ערוה? ס'איז דאך דא א קדושה יעצט. אן אדם גדול איז נישט

ער האלט אליינס אז ס'איז א גוטע זאך, האלט דער רמב"ם אז ס'איז גארנישט ווערט. דער רמב"ם איז דאך פעימעסלי מדייק דארט, אז "אחד מחסידי אומות העולם" – "ולא מחכמיהם", אדער "אלא מחכמיהם". על כל פנים, קיין מצוה האט ער נישט, ער איז א קלוגער גוי, אבער א מצוה האט ער נישט.

און דא זאגט ער די זעלבע הלכה, אז דער גוי דארף... אז א איד דארף נישט מכוון זיין לשם מצוה. יא, מצוות צריכות כוונה, נישט קיין זאגן א מודה, ער האט נישט געזען, ער האט אויך די הלכה פון רפואה נישט יוצא. אבער א גוי האט נישט קיין שר פאר טון מצוות נאר אויב ער האט אין זין לשם מצוה, און די כוונה מיינט אסאך מער.

תשובת הרמב"ם וועגן מוסולמענער

ס'איז דא א תשובה פון רמב"ם, מ'האט געפרעגט, די מוסולמענער פירן זיך צו מלך, יא? מ'האט געפרעגט דעם רמב"ם די שאלה. האט דער רמב"ם געזאגט אז מ'מעג, נאר בתנאי אז דער גוי גלייבט אין נבואת משה, אז ער האט געהייסן די מצות מילה. ס'איז דא אנדערע אין הלכות מילה, אין הלכות מלכים שטייט אין רמב"ם אז ס'קען זיין אז ס'איז דאך אן אמת'דיגע מצוה, נישט מצות משה, אבער א מצוה פון אברהם אבינו. בני קטורה, וואס אפשר ישמעאל איז אן אייניקל פון אברהם אבינו, האבן אויך א מצוה, נישט אונזער מצוה פון משה, אבער... ער קוקט דאך אין הלכות מלכים ברענגט דער רמב"ם אז בני קטורה... וואס דאס איז די ברית של אברהם אבינו, איז אויך חלב זייער. ס'קען זיין אן עכטע היתר צו מל זיין א ישמעאלי וועגן דעם ברית.

שווערע שאלה: ווער איז דער "גוי" אין דער הלכה?

אבער די זאך איז מיר בכלל שווער, ווייל ווען מ'רעדט גוי, אסאך מאל מיינט גוי א קנין פון עובד עבודה זרה. איך ווייס נישט צו מ'רעדט דא פון דעם גוי, ווייל דער גוי עובד עבודה זרה איז זיכער נישט מתכוון למצוה. אבער א גוי וואס איז נישט קיין עובד עבודה זרה איז אויך דער דין "לא מלין אותו מיד". אבער וואס איז דער דין? ווערט ער חל אויף אים דער דין חסידי אומות העולם? אויב חסידי אומות העולם איז נישטא קיין "מלין אותו מיד", דארף מען טראכטן. ניין, נאר אויב ער איז א גר תושב.

יא, דו פרעגסט א גוטע קשיא. ס'שטימט נישט. איך מיינן אז דער רמב"ם... פראנקלי, גוי האט געמיינט געווענליך עובד עבודה זרה. דא רעדן מיר דאך נישט פון אן עובד עבודה זרה, ווייל אן עובד עבודה זרה ווייס איך נישט צו ער קען בכלל זיין מתכוון למצוה. אקעי, זייער גוט. זאל ס'שטימען אזוי. אויב ער טוט ענייטינג איז ער נישט מתכוון למצוה. זייער גוט. ס'איז נישט אמת. ס'שטימט יא. דער גוי איז נישט מרפא, דער וואס איז נישט מתכוון למצוה. דער וואס איז יא מתכוון למצוה איז מחויב בכלל מאכן מילה.

פראקטישע אנווענדונג – דער גוי וואס בעט פאר רפואה

איך וועל דיר זאגן צווישן וואס. א מענטש וואוינט אויף א בלאק מיט גוים. די גוים, לאמיר זאגן, זענען אין א קאטעגאריע פון וואוילע גוים. נאר יעצט, ווען ער קומט בעטן אז מ'זאל אראפנעמען זיין ערלה וועגן א מכה, ווייסטו אז ער טוט עס נישט וועגן א מצוה, ער טוט עס פאר רפואה. זייער גוט. ס'איז יעצט טוט מען נישט, וועגן אזא רפואה. אויב ס'איז דא א היתר אויף יענע הלכה, וועט מען טרעפן די היתר, אבער דער רמב"ם לערנט דאך נאר אפ די גמרא. דער אנדערער גוי וואס איז מתכוון למצוה, אודאי, דער גוטער גוי. דער גוי איז א שוטה, ווייל א איד וואלט דאך אודאי געזאגט, "איך האב אודאי מכוון אויף די מצוה, איך האב א מכה אויך". איך האב איך אריינגענוצט א געלעגנהייט צו טון א מצוה.

דיגרעסיע: דער חילוק צווישן אידן און גוים אין צוגאנג צו מצוות

דער פראבלעם מיט די גוים זענען, חס ושלוים, יטיויב דא, בקיצור, אז ער ווייסט נישט אז מ'קען פרעסן קוגל און טון א מצוה. איך האב געהערט א שמועס פון ר' דניאל אלטר, ר' דניאל אלטר, דו ווייסט ווער, יא? ר' שאול'ס ברודער. ער זאגט א שמועס אין א ישיבה הכנה פאר שבועות. ער זאגט ער נאך די גמרא אז מען האט געבעטן די גוים צו ווילן די תורה, און זיי האבן

מורידין". א איד טאר נישט ראטעווען א גוי פאר בחנם. "ולא מורידין אותן", אבער מ'טאר אויך נישט א איד הרגענען א גוי, מוריד זיין צו א סכנה. אבער על כל פנים, א איד טאר נישט טון בחנם פאר א גוי סתם אזוי אן ערנסטע רפואה.

אפילו ס'איז נישט א מצוה, סתם א רפואה, מיינט דאס אז מ'טאר נישט. חוץ א דאקטער אין א מצב וואו מ'מעג, אבער סתם אזוי טאר א איד נישט זיין דער וואס טוט א "מעדיקעל פראסידזשער" אדער א רפואה'דיגע זאך פאר א גוי.

דער רמב"ם'ס חידוש: א גוי קען מקיים זיין יעדע מצוה

זאגט דער רמב"ם, דא וואלט לכאורה יא א איד געדארפט מעגן, ווייל למעשה איז דאך דאס א מצוה. דער רמב"ם האלט אז אויך א גוי זיך צו מלין איז א מצוה. יעדע זאך וואס א גוי טוט, א מצוה וואס שטייט אין די תורה, און ער טוט עס לשם מצוה, קען א גוי אריינכאפן א מצוה. ס'געשעט דאך דא א מצוה, אפילו ס'איז נישט א מצוה רפואית.

אבער זאגט דער רמב"ם, אבער ער קען עס דאך טון שלא נתכוין למצוה. דער גוי טוט עס דאך וועגן א מכה וואס ער האט דארט. ס'איז ווען ער טוט עס, טוט ער נישט קיין מצוה. ס'איז נישטא קיין מצוה וואס געשעט דאך דא.

אבל אם נתכוין הגוי למול, אויב דער גוי וויל טאקע יא כאפן די מצוה, ער וויל מקיים זיין די מצוה פון מילה, מותר לישראל למולו, ווייל דעמאלט איז דער איד גאר העלפט איינעם טון א מצוה, און דעמאלט איז נישטא די ענין פון "לא מעלין".

ווי דער רמב"ם לערנט אפ די גמרא אנדערש פון אנדערע

ס'איז זייער אינטערעסאנט. אין די גמרא שטייט אז מ'מאלט נישט א גוי, און די גמרא איז מסביר אז מ'מיינט נישט לשם גירות, ווייל לשם גירות איז אוודאי מעג מען, אבער מ'מיינט לשם רפואה. און רוב מענטשן האבן פארשטאנען אז דאס מיינט צו זאגן אז א מילה באלאנגט פאר אידן, מ'מאכט נישט קיין מילה פאר א גוי. איי, פארוואס זאל א גוי וועלן מילה? אפילו אויב ער וויל, ער האט עפעס א תירוץ, מאכט מען נישט. אוודאי, ס'פעלט ווערן א איד, ער איז נישט קיין גוי, ער איז א גר.

אבער דער רמב"ם האט פארשטאנען גאנץ אנדערש, ווייל דער רמב"ם האט באמת יסודות'דיג געהאלטן אז ס'איז נישטא אזא זאך א מצוה וואס א גוי טאר נישט טון. יעדע מצוה קען א גוי טון, ער הייסט אן "אינו מצווה ועושה". אזוי שטייט בפירוש אין הלכות מלכים, יעדע מצוה, חוץ אפשר שבת, און דא אפשר איז יוצא מן הכלל, אבער באופן כללי, יעדע מצוה וואס א גוי טוט האט ער שר, נאר קיין "אינו מצווה ועושה" איז ער נישט.

ממילא אויך, איז דאך שווער געווען פאר'ן רמב"ם, פארוואס שטייט אין די גמרא אין תוספות אז זיי מאכן א ברית מילה? האט דער רמב"ם פארשטאנען אז די גמרא מיינט סך הכל צו אסר'ן, נישט אז רפואה וואלט געווען א ריזן אז מ'זאל יא מעגן. רפואה איז א ריזן אז מ'זאל נישט מעגן, ווייל רפואה טאר מען נישט מרפא זיין א גוי. אזוי זאגט מען, משום איבה, ס'איז דא אפשר אן היתר אויף דעם, אבער באופן כללי די הלכה איז אז רפואה טאר מען נישט מרפא זיין א גוי. ס'איז רפואה טאר מען נישט מאכן.

אויב אזוי איז דעם רמב"ם שווער געווען, אבער ס'איז דאך א מצוה, א מצוה טוט מען דאך. ממילא האט דער רמב"ם געטראפן דא א מקור פאר נאך א חידוש'דיגע זאך. אז דאס וואס ער זאגט אז א גוי קען טון יעדע מצוה, מיינט נישט אז ער קען סתם טון און ער איז יוצא, ער איז מקיים מצוות ווען ער היט שבת. איך ווייס וואס, ווידער גייט זאגן דער גוי פון אמעריקע וועט היטן שבת? בעזרת השם. אקעי.

דער באדינג פון כוונה למצוה ביי א גוי – שטרענגער ווי ביי א איד

על כל פנים, דער רמב"ם זאגט אז א גוי – ער זאגט עס בפירוש אין הלכות מלכים, פעימעסלי, רייט? – אז א גוי, די שר וואס ער האט ווען ער טוט א מצוה איז נאר אויב ער טוט עס לשם, ער גלייבט אז דער רבונ של עולם האט געגעבן פאר משה רבינו די תרי"ג מצוות, ס'איז טאקע נישט פאר אים, אבער ער וויל אויך זיין א פארט פון דעם, ער וויל טון א מצוה. אבער סתם

געזאגט אז בדרך מל"ט מען נישט ווייל ס'איז א סכנה דורך הדרך. האט דער אייבערשטער געזאגט, "אקעי, אבער יעצט במלון, די רגע וואס דו האסט זיך אפגעשטעלט קענסטו דאך שוין". דא זעט מען אז אפילו שעה אחת האט מען נישט געווארט.

צוויי חידושים פון דעם מעשה

איך האב געטראכט צוויי זאכן וואס מ'זעט פון דא.

איינס, אז פון דא שטימט אביסל מיט די שיטות וואס מיר האבן געלערנט אין אנהייב, אז ס'איז דא א כרת אויף נישט זיך מל'ן, און ס'איז דא די מחלוקת הרמב"ם והראב"ד. דער רמב"ם זאגט אז ער איז נאר חייב כרת אויב ער האט זיך קיינמאל נישט גע'מל'ט און ער איז דורכגעגאנגען זיין גאנץ לעבן, און דער ראב"ד זאגט אז ער איז א גאנצע צייט עומד בכרתו. זעט מען אזוי ווי ס'איז געקומען צו משה רבינו א המיתה, עפעס וואס איז ענליך צו כרת, אן עונש פאר'ן זיך מתעצל זיין.

און די צווייטע זאך האב האב געטראכט, אז דער רמב"ם זאגט אז מצוות מילה דארף מען טון צופרי. ס'איז געווען אפילו שעה אחת מיינט אפילו ביום השמיני אליין. אפשר איז נישט קיין ביום השמיני אליין, אבער לפי גדלותו של משה רבינו, ווייל ס'קומט זיך נישט אויף דעם קיין חיוב מיתה, אבער לפי גדלותו של משה רבינו, אפילו שעה אחת קען דא מיינען ממש פון ווען די חיוב, נישט ווען די חיוב איז שוין אדורך.

צוויי וועגן צו פארשטיין דעם עונש – דער ליובאוויטשער רבי

מען דארף וויסן, דאס האב איך געזען דא ער ברענגט פון דעם ליובאוויטשער רבי'ן מיינען, אז ס'איז דאך דא צוויי וועגן וויאזוי מען טראכט. אמאל זאגט מען אז אזא צדיק איז מען מעניש אויף קלענערע עבירות, און אמאל זאגט מען פשוט טייטש פון דעם מדרש איז נישט פונקט פארקערט – משה רבינו איז דער גרעסטער צדיק, און פאר די קליינע זאך האט מען אים... ווייל געווענליך א צדיק האט פראטעקציע. דאס איז אזא וויכטיגע זאך, האט ער שוין קיין שום פראטעקציע, אפילו שעה אחת לנטילת עולם הבא, ווייל געווענליך זכות תולה... ער האט אנדערע זכותים.

סא הגם ס'שטייט אמאל אז צדיקים מדקדקים האבן פשוטות די איינציגסטע סברא, די נארמאלע סברא איז פארקערט, און ס'שטימט נישט די מדרש. פארשטייט? קענסטו זאגן דווקא משה רבינו, איך בין א משה רבינו, איך האב נישט קיין פראבלעם.

און נאך א זאך, ווייל ס'שטייט דאך אז די אידן זענען נישט געווען גע'מל'ט, האט מען זיך ערשט גע'מל'ט. יא, ס'שטייט אין מדבר האבן זיי נישט געקענט מל'ן. אבער משה האט געפאדערט די אייבערשטער מער.

שלוש בריתות אויף די תורה

סא דרייען מיר ווייטער נאך פון די חשיבות פון ברית. איך האב מצות התורה ניתנה על שלש בריתות בלבד. דריי מאל שטייט אז דער אייבערשטער האט געמאכט א ברית מיט אידן איבער די מצוות התורה.

שנאמר "אלה דברי הברית" אין פרשת דברים, און דארט זאגט ער ווייטער, אין סוף ספר דברים, און דארט זאגט ער "מלבד הברית אשר כרת אתם בחורב". שטייט צוויי מאל ברית אין דעם פסוק. **ושם הוא אומר** אין פרשת נצבים, "אתם נצבים היום... לעברך בברית ה' אלקיך", די ברית פון דעם וואס משה רבינו זאגט פאר די אידן.

ס'איז שוין צוויי בריתות בעצם, און ס'שטייט אויף דעם דריי מאל די ווארט ברית. ס'איז די ברית פון הר סיני, און נאכדעם די ברית פון משה רבינו, אבער דאס ווערט אנגערופן אין די תורה שלוש בריתות.

דיסקוסיע: וויפיל מאל שטייט "ברית"?

Speaker 1: ער ברענגט אין זיין ספר, ער פרעגט, ס'שטייט דאך צוויי מאל ברית אויף די תורה, און נאכאמאל. אבער דא סוף, דאס איז סוף ספר דברים, אין פרשת נצבים, ווי איך געדענק, "אלה דברי הברית", דברים כ"ח, איז שטייט אויף די גאנצע תורה "אלה דברי הברית", "מלבד

אלע געזאגט ניין. פרעגט ער, פארוואס די אידן האבן יא געזאגט יא? האט מען זיי דארט נישט געפרעגט? זאגט ער, ווייל די אידן ווייסן אז מען טרעפט א וועג ארויס. ס'שטייט ליטעראגור, נאר מען קען מאכן א היתר מכירה. דער איד האט זיך צושראקן, מען טאר נישט. דא וועט זיך טרעפן א וועג. שמעו נא רבותי, דער רמב"ם גייט ענדיגן מיט די מעלה פון מצות מילה.

הלכות מילה, פרק ג' – המשך: די מעלה פון מילה

ערלה – א חרפה אפילו פאר רשעים

ווען מ'ווייל רעדן וועגן רשעים, זאגט מען "ככל הגוים הערלים". סאן, מ'ווייל אויסלאכן איינעם, רופט מען אים אן ערל. זעט מען אז ערלה איז אן עקלדיגע זאך. יא, ס'איז דאך אפילו א רשע שעמט זיך מיט דעם.

אברהם אבינו – נישט "שלם" אן מילה

"גדולה מילה שלא נקרא אברהם אבינו שלם". און די פארקערטע פון דעם, די מעלה, הייבט אן מיט די חסרון. "גדולה מילה שלא נקרא אברהם אבינו שלם". אברהם אבינו, אמת, ער איז דער ידיד, דער גרויסער ידיד, אבער ווי לאנג ער האט זיך נישט גע'מל'ט – יא, לויט די וואס לערנען אז יתרו האט גע'מל'ט אברהם, אבער סוף כל סוף איז ער אברהם אבינו – אבער דאך ווערט ער נישט גערופן שלם עד שמל, ביז ער האט זיך גע'מל'ט, שנאמר "התהלך לפני והיה תמים". ער איז אן גאנץ, ער איז אן שלם, און דעמאלטס ווערט ער "בריתי ביני ובינך".

דער צוזאמענשטעל מיט רשעים – א דבר הפוכה

סאן, אין אנדערע ווערטער, ס'איז גאר א דבר הפוכה. אפילו א גוי וואס ער טוט אלע מיני חזיריי, וואס רופט מען אים אן? ערל. דאס איז די ערגסטע זאך. אפילו א צדיק, אזויווי אברהם אבינו, ער טוט אלע מצוות, ווען רופט מען אים תמים? נאר מיט א ברית מילה. דאס איז פשוט די מעלה.

"כל המפר בריתו של אברהם אבינו" – אין לו חלק לעולם הבא

"כל המפר בריתו של אברהם אבינו", און ער מל"ט נישט זיין קינד, אדער ער מל"ט זיך נישט, ווען ער האט געלאזט זיין ערלה, או משך, ער האט געמאכט אז מ'זאל נישט זען די ערלה, אז מ'זאל נישט זען אז ער איז גע'מל'ט, אף על פי שיש בידו מעשים טובים הרבה, אפילו ער האט אסאך מעשים טובים, אין לו חלק לעולם הבא.

אה, דאס שטימט זייער גוט מיט וואס איך האב יעצט געזאגט, אז מילה איז אפילו א רשע איז נאך ערגער ווי א רשע. און דא זאגט ער, אפילו א צדיק, אויב ער האט נישט קיין מילה, איז ער גארנישט.

אבער ס'שטימט אויך זייער גוט אז כשם שנכנס לברית, אזוי קען ער גיין תובע מעשים טובים, און ער גייט קענען זוכה זיין צו עולם הבא, ווייל אן דעם איז גארנישט ווערד געווען זיין תורה אן די מעשים טובים.

אבער דער רמב"ם ברענגט דאס נישט פשוט צו מסביר זיין די הלכות המייפה ברית, נאר צו ווייזן די מעלה פון מילה.

משה רבינו – "שלא נתלה לו אפילו שעה אחת"

זאגט דער רמב"ם, "בוא וראה כמה חמורה מילה", ווי הארב איז די מצוה פון מילה, "שלא נתלה לו למשה רבינו עליה אפילו שעה אחת".

"ויהי הוא בדרך", שטייט אין די תורה, אז ווען ער איז געגאנגען אין וועג, משה רבינו מיט זיין ווייב ציפורה מיט די קינדער, איז געבוירן א קינד, און "וישב משה רבינו", ער האט זיך מתעכב געווען, ער האט נישט גלייך גע'מל'ט ווען ס'איז געקומען די מצוה, איז געשען אז "ויפגשוהו מלאך ה' ויבקש המיתו", ס'איז געווען א סכנה, און נאכדעם האט ציפורה גענומען א צור און גע'מל'ט.

זעט מען אז די צייט פאר משה רבינו איז געקומען די עונש גלייך. זעט מען אז מילה איז א זאך וואס מ'דארף טון שנעל.

דער פשוט פון משה רבינו'ס עונש

אויב איך געדענק, איז די פשוט אז רש"י זאגט אזוי יא, אפשר שטייט דאס אין די גמרא וואס ער ברענגט, אז ער האט נישט געוואלט מל'ן ווייל ער האט

נאמען איז נאר רחמנא ביים ענד, אבער ש-די מעג מען יא שרייבן.

Speaker 2: אהא. מיר זענען אפגעפארן פון דעם. אקעי.

Speaker 1: ס'שטייט דא אז ש-די איז די י"ד, די פערצן ספרים. ס'איז שוה צו געבן איינע פון די פערצן ספרים.

ווידער, דער רמב"ם איז דאך געווען... דער רמב"ם האט זיך דא געטראפן א ים פון תורה, און די... די... שאין להם דעת, דאס הייסט, דער רמב"ם האט טויזנטער הלכות, ער דארף נאר אריינלייגן הלכות אהבה.

Speaker 2: איז וואס איז שייך דא "שאין להם דעת"?

Speaker 1: מאך א ספר איז דא... ווייל א כלל, דער רמב"ם'ס ספר מאכט א "יד", מ'קען האלטן די תורה, ס'זאל זיך נישט ענדיגן אויף אייביג. און פונדעסטוועגן דארף מען מאכן "די", ווייל דער רמב"ם האט אייביג געווען זיכער אז דער רמב"ם האט געהאט זאכן וואס מ'קען נאך אריינלייגן אין ספר אהבה, נאך הלכות. האט דער רמב"ם געהאלטן אז מיר האבן א ספר וואס מ'קען לערנען, ס'זאל נישט זיין ענדלאז און אזוי ווייטער.

זעקס און פערציג פרקים אין ספר אהבה

און די סך הכל איז דא אין דעם ספר זעקס און פערציג פרקים:

- פערצן פון קריאת שמע

- פופצן פון תפילה

- צען פון תפילין מזוזה ספר תורה

- דריי פון ציצית

- עלף פון ברכות

- און דריי פון מילה

און דאס איז די ענד פון זעקס און פערציג.

זעקס און פערציג איז עפעס א סוד.

Speaker 2: וואס איז די סוד פון זעקס און פערציג? דו ווייסט?

Speaker 1: "מעמיד הכל".

Speaker 2: ווייסט נישט. אקעי.

א גוטן שבת, א גוט יאר.

הברית", "לעברך בברית". שטייט דריי מאל די ווארט ברית, זעט מען אז די גאנצע תורה איז דריי מאל ברית.

Speaker 2: תאילו על המילה... נין, איך זאג, צוויי מאל איז געשען א מעמד הברית, אבער די תורה דערמאנט דריי מאל די חשיבות דערפון.

Speaker 1: ס'מיינט נישט דאס, ס'מיינט וויפיל מאל ס'שטייט די ווארט. מיר האבן שוין גערעדט וועגן דעם פיל מאל.

דרייצן בריתות אויף מילה

און דער רמב"ם מוז שרייבן דאס ווארט "ברית", ווייל "ולא ימול ונכרת" איז "שלוש עשרה בריתות נכרתו על המילה", שנאמר, רעכנט דער רמב"ם אויס דרייצן מאל:

"ואתנה בריתי ביני ובינך"

"אני הנה בריתי אתך"

"והקימותי את בריתי ביני ובינך"

"והיתה לברית עולם"

"ואתה את בריתי תשמור"

"זאת בריתי"

"את בריתי תנצורו"

"והיתה בריתי בבשרכם לברית עולם"

"ואת בריתי הפר"

"והקימותי את בריתי אתם לברית עולם"

"ואת בריתי אקים את יצחק"

סיום הלכות מילה וספר אהבה

און מיט דעם איז דער רמב"ם מסיים ווי א דבר טוב מיט די כריתת ברית וואס דער אייבערשטער האט אפן מיט אידן, "ברוך רחמנא דסייען", וואס האט געענדיגט די הלכות מילה, און מיט דעם "נגמר ספר שני בעזרת ש-די", און מיט דעם האבן מיר געענדיגט די צווייטע ספר, ספר אהבה.

דיסקוסיע: פארוואס שרייבט דער רמב"ם "ש-די"?

Speaker 1: דא שטייט יא ש-די, ס'שטייט נישט... מ'קען זיך מסביר זיין פארוואס ער האט עס געזאגט, אבער ער זאגט נישט אז דער אייבערשטער'ס